

Meerjarenperspectief 2020-2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Ontwikkelingen
3. Meerjarenraming per programma
4. Meerjarenraming 2020 t/m 2023
5. Overige financiële aspecten
6. Investeringsen
7. Kosten en opbrengsten

1. Inleiding en samenvatting

Hierbij bieden wij u het Meerjarenperspectief 2020-2023 aan van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Voorheen heette dit de Voorjaarsnota. Het Meerjarenperspectief (MJP) geeft op basis van missie en strategie (waterbeheerplan) de financiële en beleidsmatige kaders voor de komende jaren aan en wordt jaarlijks door ons aan uw vergadering ter vaststelling aangeboden. Hierbij wordt ook een doorkijk gegeven naar de tariefontwikkeling in de komende vier jaar.

Na de vaststelling van het Meerjarenperspectief worden de besluiten daaruit verwerkt in de programmabegroting voor 2020, die op 27 november 2019 ter bespreking en ter vaststelling voorligt in de Verenigde Vergadering.

Dit jaar gaan wij uit van een beleidsarm MJP. Derhalve zijn in het MJP alleen kosten opgenomen in de ramingen op onderdelen waar verplichtende kostenverhogingen op ons af komen, of waar sprake is van ontwikkelingen die onvoorzien of onafwendbaar zijn zonder dat het hoogheemraadschap daar (imago)schade van ondervindt.

Financiële kaders

Het kader voor het MJP wordt gevormd door de financiële kaders van het vorige coalitieakkoord en het Waterbeheerplan (WBP) 2016-2021.

Financiële beschouwingen 2020

Het saldo van baten en lasten 2020 was begroot op € 2,9 miljoen negatief (programmabegroting 2019). Het Meerjarenperspectief 2020-2023 laat een negatief exploitatieresultaat zien van € 5,3 miljoen in jaarschijf 2020. De personeelslasten nemen circa € 0,9 miljoen toe en de goederen en diensten van derden en bijdragen aan derden

nemen met circa € 1,1 miljoen toe. De rentelasten stijgen met circa €90.000 en de afschrijvingslasten dalen met circa € 120.000. Doordat in 2020 minder uren zijn begroot op projecten neemt de opbrengst geactiveerde projecturen met circa € 300.000 af.

In [hoofdstuk 3](#) lichten we per programma de belangrijkste financiële mutaties verder toe.

In de meerjarenraming is rekening gehouden met een loonontwikkeling van 1% per jaar (dit was 0,5%).

Gewijzigde renteberekening

In dit MJP hanteren wij een gewijzigde berekening van de rentekosten. In voorgaande begrotingen werden de reserves en voorzieningen als interne financieringsbron gezien en werd hierover bespaarde rente berekend. De bespaarde rente werd als baat en als last begroot. Het betrof een budget neutrale fictieve rente. Alhoewel de mogelijkheid vooralsnog blijft bestaan om een rentevergoeding over het eigen vermogen te berekenen en de deze door te belasten aan de taakvelden, adviseert de commissie BBV vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie deze systematiek niet meer toe te passen. Het gevolg is dat de rentelasten in dit MJP ten opzichte van de programmabegroting 2019 in programma's 1 tot en met 5 dalen, en dat de rentebaat binnen programma 5 met hetzelfde bedrag daalt. Het betreft een kostenneutrale budgetverschuiving. Los van de gewijzigde methodiek zijn de netto rentelasten meerjarig gemiddeld € 185.000 hoger dan begroot in de programmabegroting 2019.

Meerjarenperspectief

In het kader van duurzaam financieel beheer schuiven we lasten niet door naar de toekomst, maar nemen die nu. Om de tarieven stabiel te houden en niet harder te laten stijgen, voeren we al een aantal jaren beleid dat eventuele resterende tijdelijke tekorten met het beschikbare overschot in de tariefegalisatiereserves wordt gedekt. Hierbij is het uitgangspunt om aan het eind van de periode van de meerjarenraming een kostendekkend tarief te bereiken en de tariefegalisatiereserves te hebben afgebouwd tot nihil. Hierdoor nemen de tariefegalisatiereserves af. De bijstellingen en de meerjarige doorrekening laten voor de komende jaren en de lange termijn een gezonde financiële positie zien. De tariefegalisatiereserves van alle heffingen nemen af, waarbij de tariefegalisatiereserve van de watersysteemheffing tijdelijk een licht negatief saldo laat zien. De bij de begroting 2019 vastgestelde stijgings- en dalingspercentages kunnen worden gehandhaafd in dit meerjarenperspectief.

2. Ontwikkelingen

[2.1 Algemene ontwikkelingen](#)

[2.2 Externe ontwikkelingen](#)

[2.2 interne ontwikkelingen](#)

2.1. Algemene ontwikkelingen

Klimaatadaptatie & Duurzaamheid

In het Waterbeheerplan staat de klimaatverandering centraal. Op de valreep hebben we destijds het Klimaatakkoord van Parijs opgenomen. De consequenties van dit akkoord zijn inmiddels op rijksniveau meer in beeld en terecht gekomen in de afspraken tussen de koepelorganisaties van de overheden in het IBP. Binnen onze taken gaat het onder meer om het versterken van de waterveiligheid en het tegengaan van wateroverlast, waar nadrukkelijk rekening wordt gehouden en gerekend met de klimaatverandering. Naast klimaatadaptatie hebben we een opgave in mitigatie waarvoor energie-efficiency-doelen gesteld zijn.

Drie ambities zijn in het IBP benoemd:

- Tegengaan van de klimaatverandering; onder meer door realisatie van 49% CO₂-reductie in 2030
- Aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering; in 2050 moet Nederland klimaatbestendig en water robuust zijn ingericht en daarvoor in 2020 klimaatbestendig handelen
- Transitie naar circulaire economie; transitieagenda's om in 2050 circulair Nederland te realiseren.

Dit zijn stevige ambities die goed aansluiten bij de onze, zij het dat ze op onderdelen een versnelling van ons vragen, een opgave waar we slechts deels voor gesteld staan.

Duurzaamheid

Het onderwerp duurzaamheid loopt als een rode draad door het Waterbeheerplan. Dit is logisch, om onze taak blijvend waar te kunnen maken werken wij al jaren aan toekomstbestendige robuustheid van onze objecten en (water)systemen. In de wetenschap dat een versnelling hard nodig is, hebben de koepelorganisaties van de lokale overheden in maart 2017 een investeringsagenda '*naar een duurzaam Nederland*' opgesteld en is het interbestuurlijk programma vastgesteld. In dezelfde periode verscheen ook de transitie-agenda naar een circulaire economie en begin dit jaar het uitvoeringsprogramma Circulaire Economie. Het klimaatakkoord is in de maak; afspraken over de energietransitie krijgen vorm in regionale energiestrategieën (RES). Het hoogheemraadschap is betrokken bij de RES Midden-Holland en de RES Rotterdam-Den Haag. Daarnaast is ze met vele gemeenten in gesprek, en denkt en werkt mee aan initiatieven van derden. Onder meer om warmte uit oppervlakte- of afvalwater te benutten voor de gebouwde omgeving ('aquathermie'). Tevens vraagt de ontwikkeling naar een circulaire economie om een intensievere samenwerking met andere partijen in de ketens van materiaalstromen. Deze samenwerking wordt eveneens regionaal gestimuleerd. Deze ontwikkelingen leiden ertoe dat er structureel meer aandacht en inspanning gevraagd wordt van het hoogheemraadschap. De hiervoor benodigde extra inzet is meegenomen in het meerjarenperspectief.

De afspraken in het Klimaatakkoord en IBP sluiten aan op het in 2017 vastgestelde beleid. Enerzijds betreffen de doelstellingen een duurzaam watersysteem, waarbij de milieueffecten van de taakuitvoering worden beperkt en gecompenseerd. Anderzijds betreft het duurzaamheid in de zin van lozingen verminderen, grondstoffen terugwinnen, energie besparen of opwekken en het inkopen conform de duurzaamheidscriteria. De verenigde vergadering heeft in maart 2017 de nota duurzaamheid vastgesteld waarin focus is gelegd op energie, klimaat, grondstoffen en kennis delen. Daarin hebben we onze ambitie voor energie aangescherpt (100% zelf duurzaam opgewekt in 2025). Een fors percentage van de doelstelling is reeds gerealiseerd. Om in 2025 volledig energieneutraal te kunnen, benutten we de in 2018 vastgestelde investeringsruimte om verdere energiemaatregelen (onder andere zonnepanelen) voor te bereiden en uit te voeren. En via onze processen van inkoop en aanbesteding wegen we de bijdrage aan duurzame doelstellingen mee. Met name op grondstofverbruik en uitstoot van CO2 is een grotere bijdrage nodig en mogelijk. De 'green deal 2.0' duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (begin 2018) biedt daartoe perspectief en praktische instrumenten.

Klimaatadaptatie

De gevolgen van de klimaatverandering zullen we de komende jaren steeds vaker ondervinden. Het weer wordt steeds extremer, ook in Nederland. De zomers worden warmer en droger, de winters zachter en natter. De klimaatverandering brengen veel risico's met zich mee. De alsmaar stijgende temperaturen zorgen voor langdurige droge periodes, zwaardere stormen, zware regenval en extreme hittegolven.

In 2017 is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) vastgesteld. Het DPRA is voor het hoogheemraadschap en voor andere partijen een

belangrijke impuls om samen actief aan de slag te gaan voor een duurzame, klimaatbestendige leefomgeving. 'Water', in de breedste zin van het woord, is daarbij uiteraard een belangrijk thema. Met behulp van de zogenaamde stresstesten voor waterveiligheid, wateroverlast, droogte en hitte wordt in beeld gebracht waar knelpunten ontstaan bij de klimaatontwikkelingen. Door middel van een 'risicodialog' bepalen we met de andere partijen welke maatregelen het meest effectief zijn en hoe die kunnen worden gerealiseerd. Dat doen we niet alleen met andere overheden maar ook met bedrijfsleven en maatschappelijke partijen.

De inzet van het hoogheemraadschap voor de ruimtelijke adaptatie vraagt een gecoördineerde, omgevingsgerichte aanpak, integraal voor onze taakvelden. Daarvoor heeft het hoogheemraadschap in 2018 het programma Klimaat en Ruimte gestart. Via dit programma geven we uitvoering aan de afspraken uit het DPRA. Ook leveren we een actieve inbreng bij de ontwikkeling van integrale Omgevingsvisies en – plannen, in het kader van de Omgevingswet (2021). En zorgen we voor een gecoördineerde inbreng van het hoogheemraadschap bij ruimtelijke ontwikkelingen. Op deze manier worden klimaat-adaptieve maatregelen en 'water' goed geïntegreerd in het omgevingsbeleid van gemeenten en provincie, en zorgen we voor een toekomstbestendige inrichting en beheer van het gebied.

Assetmanagement

Het hoogheemraadschap is al een paar jaar bezig om het beheer en onderhoud van haar fysieke bedrijfsmiddelen, het assetmanagement, naar een hoger niveau te brengen. Assetmanagement heeft in algemene zin tot doel de prestaties van onze bedrijfsmiddelen te optimaliseren gedurende de gehele levenscyclus. De activiteiten van het hoogheemraadschap op dit terrein zijn erop gericht om de prestaties die horen bij onze rol als waterbeheerder tegen

aanvaardbare risico's en de laagst mogelijke kosten te realiseren. Bij de ontwikkeling en implementatie van assetmanagement is er voor gekozen om dit in kleine stappen te doen en zijn niet alle organisatieonderdelen tegelijk aangepakt. Hierdoor is ervaring opgedaan die gebruikt kan worden bij de implementatie van assetmanagement bij de andere bedrijfsonderdelen. Op deze manier pasten de activiteiten ook binnen de hiervoor beschikbare ruimte (personeel en middelen). Inmiddels hebben wij een basis gelegd, maar zijn de activiteiten te versnipperd om organisatie-breed op een gelijk niveau een uniforme werkwijze te kunnen ontwikkelen. Daarom is besloten om met een programmatische aanpak de verdere ontwikkeling aan te pakken waarbij de ISO-richtlijn een richtsnoer is. Deze aanpak beoogt binnen drie jaar zo ver te zijn dat wij volgens de ISO-certificering het niveau "ontwikkeld" bereikt hebben. Om met alle betrokken organisatieonderdelen deze ontwikkeling door te kunnen maken zijn er de komende drie jaar (wisselend) extra middelen nodig. Deze kosten zijn beschreven en opgenomen in de verschillende programma's.

Visie op data

De wereld digitaliseert. Elk jaar verdubbelt de hoeveelheid data die we verzamelen en opslaan. De potentie van al deze data is enorm: als we de enorme hoeveelheden data kunnen omzetten naar bruikbare inzichten, dan biedt dat de kans om ál onze waterbeheeractiviteiten efficiënter en klantgerichter te maken.

Steeds meer leveranciers en vakafdelingen komen met moderne oplossingen waarin data centraal staat, bijvoorbeeld 'predictive maintenance' systemen en systemen ter ondersteuning van beslissingen. Dergelijke systemen vereisen dat wij onze data op orde hebben. Dat we inzicht en overzicht hebben, dat wij voldoen en standaarden, voldoende kwaliteit bieden en bruikbaar beschikbaar

gesteld. Daarnaast zijn er meerdere wetgevingstrajecten die ons er simpelweg toe dwingen dat we grip hebben op het databaseer.

Aanpak digitale transformatie binnen het hoogheemraadschap

De digitale transitie reikt verder dan het betrouwbaar, compleet en actueel hebben van informatie (waaronder kaartmateriaal). De ontwikkeling van digitale transitie betekent ook het slimmer inzetten van digitale middelen als data, 'internet of things' en robotisering. Dergelijke innovaties moeten leiden tot kwaliteitsverbeteringen in werkprocessen en producten:

- De interne organisatie wordt versterkt op het gebied van informatievoorziening en gegevensbeheer (formatie, 2018 en verder)
- Inrichten en verbeteren van de interne structuur en werkprocessen voor het gegevensbeheer (project, 2018/2019)
- Kwaliteitsverbeteringsslag op het gebied van inwinnen, beheer en toepassing van digitale gegevens (programma, 2019 en verder)

Naast het inrichten van de benodigde interne structuur is het moeilijk om in te schatten wat dit verder voor kosten met zich meebrengt. De digitale transformatie gaat verder dan de hierboven concreet benoemde ontwikkelingen. Wij hebben nu een schatting gemaakt voor de komende twee jaar. In 2020 of zoveel eerder als mogelijk is, verwachten wij een nader beeld te hebben.

Economische ontwikkeling, arbeidsmarkt & werkgeverschap

De aantrekkende economie laat al meer en meer een stijging van de kosten voor onderhoud en nieuwe projecten zien. Ook wordt de krapte op arbeidsmarkt al voelbaar en neemt de doorstroming binnen onze organisatie toe. De aantrekkende economie leidt als gevolg van de kapitaalintensieve activiteiten en de krapte op de arbeidsmarkt

van het hoogheemraadschap de komende jaren niet tot een verlaging van de waterschapslasten. Ook de woningbouwopgave in onze regio zet niet alleen de wateropgaven onder druk, maar leidt naar verwachting ook tot een verder uiteen lopen van de stijging van de verschillende tarieven van de watersysteemheffing. Een robuust fiscaal stelsel voor de waterschapsbelastingen ontbreekt om dit relatief eenvoudig te kunnen corrigeren. Kortom er ontstaat voor het hoogheemraadschap naar verwachting financiële krapte ondanks de economische groei in Nederland.

De ambitie en opdracht om samen met bewoners, bedrijven en andere overheden plannen te ontwikkelen of af te stemmen wat een passende manier van uitvoering is, vraagt nieuwe vaardigheden van ons en onze medewerkers; een meer generalistische kijk en procesmatig kunnen werken. Zo is een tendens merkbaar dat burgers en bedrijven snel (individuele) behoeften ingevuld willen zien. Dit vraagt van ons slagkracht, zonder daarbij het individuele belang voorop het algemeen belang van de samenleving te stellen.

Daarnaast groeit onze verantwoordingsplicht door bestaande en nieuwe wetgeving (Algemene verordening gegevensbescherming (AGV), Zorgplicht, Aanbestedingswet etc) en juridisering van de maatschappij. Deze verantwoording vraagt veelal ook nog eens meer en gedetailleerdere gegevens en dus uitbreiding van ons bestaande gegevensbeheer op vrijwel al onze taken. Dit vraagt oog voor detail, zorgvuldigheid maar zeker ook oog voor de effectiviteit.

Deze ontwikkelingen kunnen niet louter ingevuld worden door medewerkers met de vereiste nieuwe vaardigheden aan te trekken. Wij beogen ontwikkeling van de organisatie, hetgeen betekent dat er ook ontwikkeling van de huidige medewerkers noodzakelijk is. Door ontwikkeling, opleiding en training van onze huidige medewerkers en het aantrekken van nieuwe mensen ontstaat een mix die inspiratie en

duurzaam resultaat kan bieden bij de uitvoering van ons werk. Daar waar specialistische kennis ontbreekt of nodig is voor de training van huidige medewerkers (meester/gezel) of tijdelijk niet voorzien kan worden in vacatures zullen mensen tijdelijk worden ingehuurd. Het is moeilijk te voorspellen gelet op de huidige arbeidsmarkt tot welk percentage inhuur dat leidt. Uitgangspunt is dat wij een aantrekkelijke en herkenbare organisatie willen zijn waar mensen zich willen ontwikkelen in hun vakgebied en hun vaardigheden en zich willen verbinden in de vorm van een dienstverband.

2.2. Externe ontwikkelingen

Geen nieuwe ontwikkelingen.

2.3. Interne ontwikkelingen

Geen nieuwe ontwikkelingen.

3. Meerjarenraming per programma

Dit hoofdstuk bevat de vijf programma's die in grote lijnen gebaseerd zijn op de thema's uit het voorziene Waterbeheerplan 2016-2021 (WBP). Daarnaast is jaarschijf 2023 toegevoegd in de meerjarenraming.

Elk programma is opgebouwd uit een aantal vaste elementen:

Het eerste deel komt rechtstreeks uit het WBP en staat vast, tenzij er een wijziging van het WBP plaatsvindt. Hierin staat weergegeven:

- Wat houdt het programma in op hoofdlijnen (wat zijn de belangrijkste programmataken);
- Wat zijn de ambities van het programma.

Het tweede deel beschrijft welke nieuwe ontwikkelingen er zijn. Deze ontwikkelingen waren tijdens het opstellen van de voorjaarsnota 2018 en de programmabegroting 2019 nog niet voorzien.

Verder wordt op hoofdlijnen ingegaan op de financiën van het betreffende programma voor de jaren 2020 tot en met 2023.

Tot slot wordt in dit hoofdstuk het bijgestelde investeringsplan over toekomstige jaren naar onderwerp weergegeven en toegelicht.

[Programma 1](#)

[Programma 2](#)

[Programma 3](#)

[Programma 4](#)

[Programma 5](#)

[Ondersteunende producten](#)

Programma 1: Waterveiligheid

Veilig en bewoonbaar

Wij zorgen voor de waterveiligheid in ons gebied: dat betekent de burgers en bedrijven beschermen tegen overstromingen vanuit de rivieren de Nieuwe Maas, Lek en Hollandsche IJssel en de boezemwateren. Het risico op overstromingen beperkt het hoogheemraadschap niet alleen door sterke dijken, maar ook door de gevolgen bij een eventuele overstroming (schade en slachtoffers) te beperken. Dit doen wij samen met de waterpartners en de omgeving. We laten het belang van het medegebruik van de waterkeringen nadrukkelijk meewegen.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2020 en verder

In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste ontwikkelingen voor het hoogheemraadschap beschreven. Binnen programma 1 wordt de komende jaren het concept van meerlaagsveiligheid steeds concreter gecombineerd met diverse werkzaamheden van waterschappen en gemeenten om de gevolgen van overstromingen zo veel als mogelijk te beperken door klimaatbestendige en water robuuste inrichting en effectieve crisisbeheersing. Er is extra inzet nodig om proactief mee te werken aan de planvorming van andere overheden en de eigen plannen daarop aan te passen.

Vanaf 2017 is de zorgplicht primaire waterkeringen conform nieuwe wettelijke kaders beter geborgd in de organisatie en is gestart met de wettelijke beoordelingsronde (voorheen: toetsing) van primaire waterkeringen waarbij de overstromingsrisico-benadering wordt geïmplementeerd.

Onze ambities

- 1.1 Vergroten van de waterveiligheid
- 1.2 Continue zorg voor de waterkeringen
- 1.3 De omgeving centraal stellen

Bewoners en andere belanghebbenden worden tijdig en actief betrokken bij het onderhoud en de projecten, door middel van bewonersavonden en keukentafelgesprekken.

Beheer- en onderhoudsplan

Door het nieuw opgestelde beheer- en onderhoudsplan (B&O-plan) Waterkeringen is meer zicht op maatregelen die nodig zijn om planmatig onderhoud eenduidig uit te voeren en wordt het beheer en onderhoud efficiënter ingericht in de nabije toekomst. Dit draagt bij aan het garanderen van veilige en goed onderhouden waterkeringen in ons beheergebied. Het B&O-plan biedt daarmee in combinatie met het reeds ontwikkelde monitoringplan de belangrijkste kaders om structureel aan de eisen van de wettelijke zorgplicht te voldoen.

Omgevingswet

Het wordt steeds duidelijker wat er nodig is om te voldoen aan de eisen die invoering van de omgevingswet stelt. Dit jaar kunnen keuzes gemaakt worden, wanneer en op welke wijze het hoogheemraadschap hier aan wil voldoen. Verwacht wordt dat er extra inspanning moet worden geleverd om het beleidsinstrumentarium (leggers en beleidsregels) beter digitaal te ontsluiten en sneller en integraler om te gaan met initiatieven van burgers en bedrijven.

Innovatieve meettechnieken

Bij het gegevensbeheer dat nodig is om een volledig en actueel beeld van de waterkeringen te hebben zal in toenemende mate gebruik

worden gemaakt van innovatieve meettechnieken. In combinatie met de jaarlijkse visuele inspecties worden de databases aangevuld die nodig zijn om de waterkeringen volgens het nieuwe beoordelingsinstrumentarium te kunnen beoordelen. Ook kan hiermee sneller en vollediger worden ingespeeld op de informatievragen die in toenemende mate vanuit de samenleving worden gesteld.

Handelingsperspectief 2050

Parallel aan het beoordelen van de primaire keringen wordt gewerkt aan handelingsperspectief om in 2050 aan de (strengere) normen te kunnen voldoen. Ook hierbij wordt steeds nauwer aangesloten bij ruimtelijke ontwikkelingen, onderhoudsprogramma's van betrokken gemeenten, reguliere zorgplicht-activiteiten en de instrumenten die invulling geven aan de omgevingswet. Per normtraject wordt niet alleen een technische beoordelingsrapportage opgeleverd, maar ook een beschrijving van de trajectaanpak die ambtelijke en bestuurlijke samenwerking mogelijk maakt

Financiën 2020 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Waterveiligheid

Bedragen x € 1.000

	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Meerjarenperspectief 2020-2023	14.182	14.805	13.752	13.945	13.778
Begroting 2019	14.182	14.834	13.953	14.220	
Verschil	0	-29	-201	-275	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de Programmabegroting 2019 nemen de kosten in 2020 af met € 29.000. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere afschrijvingslasten en lagere indirecte kosten.

Binnen programma 1 zijn enkel kleine budgetverschuivingen doorgevoerd die geen effect hebben op de totale kosten. We schrijven directer op de beleidsproducten, zodat er een beter inzicht komt op geplande uren versus de gerealiseerde uren per taak. Meerjarig is een daling van de kosten zichtbaar ten opzichte van de programmabegroting 2019 doordat de afschrijvingslasten dalen.

Geplande investeringen

Bedragen x € 1.000

Investering	Totaal	Te voteren investeringsbedragen				
		2020	2021	2022	2023	na 2023
Dijkverst H'ijssel prj4 Capelle-Zuidplas	18.141		18.141			
Dijkverst H'ijssel prj4 Capelle-Zuidplas subsidie	-16.130		-16.130			
Dijkversterking KIJK	186.860			186.860		
Dijkversterking KIJK subsidie	-168.174			-168.174		
HWBP	20.697		2.011	18.686		
Reconstructie primaire wk	3.200	800	800	800	800	
Reconstructie regionale wk	6.650	1.655	1.665	1.665	1.665	
Totaal programma 1	30.547	2.455	4.476	21.151	2.465	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

De investeringen in programma 1: waterveiligheid zijn ten behoeve van de reconstructie van de primaire en de regionale waterkeringen.

Verschuivingen in investeringsbedragen tussen jaarschijven en extra dijkvak binnen HWBP project Capelle-Zuidplas zijn meegenomen.

Programma 2: Watersysteem

Voldoende, schoon en aantrekkelijk water

Wij streven naar voldoende, schoon en aantrekkelijk water.

Daarom beheren wij het watersysteem dusdanig dat het land geschikt en aantrekkelijk blijft om te wonen, werken en recreëren. De inrichting en het functioneren van het watersysteem wordt zo goed mogelijk afgestemd op de verschillende watergebruikers in ons beheergebied. Daartoe sturen we het water door een afgewogen bemaling. We beheren en onderhouden de watergangen waarbij een gezonde balans is tussen waterkwantiteit en - kwaliteit alsook tussen grond- en oppervlaktewater. Dit doen we in overleg met de omgeving en met een verantwoord evenwicht tussen kosten en baten. We participeren actief bij veranderingen in de ruimtelijke ordening en anticiperen op toekomstige klimaatontwikkelingen.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2020 en verder

Naast de algemene ontwikkelingen met betrekking tot de omgevingswet, klimaatverandering, ruimtelijke adaptatie (RA), digitalisering, Interbestuurlijk programma (waar onder duurzaamheid) en de Baseline Informatieveiligheid Overheden (BIO) zoals beschreven in de inleiding, spelen er specifiek voor programma 2 in de komende periode de aanvullend onderstaande ontwikkelingen.

In maart 2018 is de visie Watervoorziening vastgesteld. Deze visie is geënt op het landelijke Deltaprogramma Zoetwater en de bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen West-Nederland. In de visie Watervoorziening is onze visie en de strategie met betrekking tot de waterbeschikbaarheid in normale en droge omstandigheden voor de komende jaren bepaald. De kern van deze visie is anticiperen en alert zijn op ontwikkelingen. We zetten hierbij in op het uitbreiden

Onze ambities

- 2.1 Optimaal en transparant watersysteembeheer
- 2.2 Via een gebiedsgerichte aanpak van wateropgaven naar oplossingen
- 2.3 De omgeving centraal stellen

van systeemkennis en informatie over de watervraag en het wateraanbod, het stimuleren van watergebruikers om zo zuinig mogelijk om te gaan met zoet oppervlaktewater en op het benutten van kansen voor een robuustere watervoorziening in droge omstandigheden. Om hieraan invulling te geven dienen we meer te meten, verkenningen en gebiedsgerichte studies uit te voeren alsook gesprekken te gaan voeren met de watergebruikers in ons gebied. De langdurige periode van droogte die we in 2018 hebben meegemaakt heeft ons flink op de proef gesteld en onderstreept het belang van deze acties. Zoals is vermeld in de bestuursrapportage van 2018 zijn als gevolg van deze droogte tal van activiteiten/maatregelen van 2018 doorgeschoven naar 2019. Dit heeft tot gevolg gehad dat een deel van de in 2019 geplande activiteiten zijn doorgeschoven naar 2020. Enkele voorbeelden in dit kader zijn het vervangen van de meerpalen bij de Snelle Sluis, het uitvoeren van diverse maatregelen in het teken van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), het amoveren van gemaal Klappolder en renoveren van de inlaat Zespunt te Moordrecht. Deze mutaties zijn in dit meerjarenperspectief meegenomen.

Ondanks dat de waterkwaliteit van de Nederlandse wateren is verbeterd, zijn we in Nederland nog steeds ver van het behalen van de eisen die de Kaderrichtlijn aan ons stelt. Eind 2016 is daarom door onder andere de Unie van Waterschappen de intentieverklaring Waterkwaliteit en Zoetwater getekend. Hiermee is beoogd een stevige impuls te geven aan de verdere verbetering van de

waterkwaliteit. Naast deze extra inspanning vraagt ook de voorbereiding naar het komende Stroomgebiedsbeheersplan (SGBP3) 2022 – 2027 meer van ons. In dat kader werken we de komende periode aan het bepalen van haalbare doelen voor 2027 en hierop afgestemde realistische maatregelen. Dit doen wij niet alleen voor de KRW-waterlichamen, maar ook voor de overige oppervlaktewateren in het beheersgebied.

Het aantal te beheren en onderhouden objecten in ons watersysteem is in de afgelopen jaren geleidelijk gegroeid. Om deze objecten op de juiste wijze te onderhouden zijn extra middelen beschikbaar gesteld. Gebleken is dat objecten die niet meer functioneel zijn in de komende jaren gefaseerd moeten worden geamoveerd.

Om het onderhoud aan onze watergangen op een efficiënte en effectieve wijze te kunnen uitvoeren waarbij de overlast voor de omgeving, zoveel als mogelijk is, wordt beperkt is het van belang dit onderhoud in nauw overleg met de gemeenten uit te voeren. In overleg met de gemeenten worden gezamenlijke bestekken op de markt gezet. Hierdoor ontstaat er minder overlast voor de omgeving en zijn de (overhead)kosten lager voor zowel ons als de gemeenten. Deze samenwerking en afstemming vraagt wel structureel meer inzet maar draagt bij aan onze doelen en ambities van het waterbeheerplan.

Naast bovengenoemde ontwikkelingen is in de komende jaren een inspanning nodig op de volgende terreinen:

- Peil- / waterscheidingen: Tussen alle peilgebieden zitten zogenoemde peil-/waterscheidingen als een soort van “waterkering”. Deze peilscheidingen worden momenteel curatief onderhouden zonder dat hieraan afgewogen beslissingen vanuit meerdere oogpunten zoals prestaties, kosten en risico’s ten

grondslag liggen. In de komende periode zal deze afweging worden uitgewerkt;

- Invasieve exoten: de problematiek van invasieve exoten, waaronder uitheemse rivierkreeften en bepaalde (water)planten, is de afgelopen jaren in omvang toegenomen. Samen met andere overheden en waterschappen voeren wij onderzoek uit naar de problematiek en een effectieve manier van voorkoming of bestrijding. Intussen nemen wij waar nodig en mogelijk maatregelen in het dagelijks beheer.

Financiën 2020-2023

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Watersysteem					Bedragen x € 1.00
	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Meerjarenperspectief 2020-2023	27.850	26.984	26.679	26.970	27.274
Begroting 2019	27.850	26.583	26.547	26.739	
Verschil	0	400	132	230	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Ten opzichte van de Programmabegroting 2019 nemen de kosten in 2020 toe met € 0,4 miljoen. De stijging wordt enerzijds veroorzaakt door stijgende afschrijvingslasten (€ 36.000), hogere doorberekende personeelslasten met name als gevolg van formatie verhoging (€ 539.000) en hogere indirecte lasten (€ 191.000). Anderzijds dalen de rentelasten met circa € 599.000 als gevolg van de gewijzigde berekeningsmethodiek van de rente, waardoor de niet beïnvloedbare kosten per saldo stijgen met € 167.000.

De beïnvloedbare kosten (out of pocket) stijgen met circa € 233.000.

Onderstaand worden per onderwerp de belangrijkste mutaties toegelicht.

Maaien en krozen

Het jaarlijkse budget voor maaien en krozen is niet meer toereikend. De markt vraagt steeds meer voor maaien en krozen. Om de stijgende kosten te kunnen dekken is een structurele verhoging van € 50.000 noodzakelijk.

Extra bijdrage amoveren

Het hoogheemraadschap heeft tot op heden geen structureel budget beschikbaar gesteld voor amoveren van objecten behalve incidentele gevallen. Aan het verwijderen van objecten zijn vaak significante kosten verbonden en door het ontbreken van budget gebeurde dit niet. Om de kosten te kunnen dekken is een structureel budget van € 50.000 nodig voor amoveren gemalen/objecten.

Komende jaren zullen de objecten: (voorraad: Rokkeveen, Argonautenweg, Stadhoudersweg en Kralingerhout) worden geamoveerd. In een enkel geval (gemaal Stadhoudersweg) wordt de dan beschikbare ruimte ingericht voor het mogelijk opstellen van noodpompen.

Bijdrage Aquon

De kosten Aquon nemen toe door een hogere productievraag door de waterschappen aan Aquon. Ook de productievraag van ons hoogheemraadschap neemt toe. In 2020 en 2021 nemen de kosten met circa € 35.000 toe ten opzichte van de programmabegroting 2019.

Doorschuiven middelen 2019 naar 2020

Voor het amoveren van gemaal Klappolder en het vervangen van de meerpalen Ringvaartzijde is budget gereserveerd en gepland in 2019. De uitvoering staat nu in 2020 gepland en daarom willen we € 60.000

voor gemaal Klappolder en € 75.000 voor vervanging meerpalen Ringvaartzijde doorschuiven van 2019 naar 2020.

Assetmanagement

Voor het verder ontwikkelen van assetmanagement op het organisatie brede niveau worden de komende jaren diverse activiteiten en initiatieven ondernomen. Voor de benodigde capaciteit en middelen wordt meerjarig gemiddeld € 61.000 in de begroting opgenomen.

Personeelslasten

Beheer en onderhoud

Door tal van (in- en externe) ontwikkelingen staat er druk op de doorontwikkeling van assetmanagement binnen de organisatie. Een uitbreiding van de formatie op tactisch niveau is noodzakelijk om onze (onderhoud en beheer) lasten te beheersen, de baten te optimaliseren, de juiste beslissingen te maken bij de aanleg, het onderhoud en vernieuwing van onze assets alsook de juiste informatie beschikbaar te hebben en te houden over onze assets. De uitbreiding kan neutraal worden gedekt door een verlaging van € 125.000 uit het advies- en onderzoeksbudget.

Inzet capaciteit op nieuwe objecten A16 Rotterdam

In het najaar van 2018 is een bilaterale overeenkomst afgesloten met Rijkswaterstaat over de over te dragen objecten. De totale afkoopsom is € 3,1 miljoen. Vanuit de organisatie moeten werkzaamheden verricht worden ten behoeve van A16 in twee fases, namelijk de totstandkoming en de fase na gereedkomen. In de eerste fase ligt de nadruk op afstemming met de bouworganisatie om de belangen van het hoogheemraadschap te borgen en ongewenste situaties te voorkomen. In de fase na oplevering zal de organisatie structureel meer werk hebben, omdat het watersysteem wordt uitgebreid met meer kunstwerken, watergangen en gemaal capaciteit. Als gevolg van

deze uitbreiding van het watersysteem is extra formatie noodzakelijk. Deze uitbreiding van circa €110.000 kan (grotendeels) worden gedekt uit de bovengenoemde afkoopsom welke in 2024 wordt verwacht. De baten zitten derhalve nog niet in dit meerjarenperspectief.

Ruimtelijk Adaptatie

In de Voorjaarsnota 2018 zijn er twee formatieplekken voor ruimtelijke adaptatie aangevraagd. Door een miscommunicatie is abusievelijk 1 formatie van circa € 80.000 te weinig doorgerekend.

Overige

De overige stijging (circa € 224.000) wordt veroorzaakt doordat er meer tijd op producten van programma 2 worden geraamd (projecturen zijn naar beneden bijgesteld) en doordat de overheadkosten zijn gestegen.

Geplande investeringen:

Bedragen x € 1.000

Investering	Totaal	Te voteren investeringsbedragen				
		2020	2021	2022	2023	na 2023
Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027	3.000			400	400	2.200
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overig water	1.400	300	300		200	600
Materieel HHSK	225	100		75		50
Peilbeheer	3.350	400	450	500	500	1.500
Renovatie vervanging kunstwerken WS	7.400	1.000	1.000	1.100	1.100	3.200
Verbetering Kunstwerken watersystemen						
Wateroverlastopgave	21.708	3.708	3.000	3.250	3.250	8.500
Watervoorziening	2.300			500	500	1.300
Project - Inlaat Leuvehaven-Leuvekolk	250	250				
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen (Du)	1.000	250	250	250	250	
Totaal programma 2	40.633	6.008	5.000	6.075	6.200	17.350

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van waterkwaliteitsmaatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De voor de planperiode 2022-2027 geplande investering van € 3 miljoen is gebaseerd op de raming van de huidige planperiode 2016 – 2021. De kostenraming voor het maatregelenpakket voor de

periode 2022 – 2027 zal mogelijk in de aanloop naar het nieuwe KRW plan omstreeks 2020/2021 worden bijgesteld.

Waterkwaliteitsmaatregelen overige wateren (voorheen Verbeteringen stedelijk water)

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van waterkwaliteitsmaatregelen in overige wateren (niet zijnde KRW-waterlichamen). Deze investeringen zijn veelal in de vorm van bijdragen aan plannen en projecten van derden, met name van gemeenten. Veel voorkomende maatregelen zijn het vervangen van duikers die een knelpunt vormen voor de waterkwaliteit en de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Het investeringsplan is niet bestemd voor maatregelen die in het kader van de Kaderrichtlijn Water worden uitgevoerd”.

Materieel het hoogheemraadschap

Het betreft de investeringen voor materieel dat wordt ingezet bij het uitvoeren van de beheerstaken van het waterschap. Het materieel omvat onder meer machines, aanhangwagens, tractoren, boten en pompen.

Peilbeheer (voorheen Peilbesluiten en leggers)

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van maatregelen in het watersysteem ten behoeve van de optimalisatie van het peilbeheer. De maatregelen komen veelal voort uit watersysteemanalyses en peilbesluiten.

Renovatie kunstwerken WS

Deze kredieten zijn voor de renovatie van de gemalen en/of de kunstwerken die op grond van een technische en functionele urgentie in combinatie met de onderhoudsplanning worden uitgevoerd. Een nadere toelichting is beschreven in hoofdstuk 8 Verzamelkredieten van de programma begroting.

Hiernaast is het, in het kader van de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), noodzakelijk dat ons netwerk van de procesautomatisering veiliger en robuuster wordt gemaakt door enerzijds de vervanging van hardware-onderdelen bij alle aangesloten kunstwerken en anderzijds het redundant uitvoeren van de dataserver zodat leveringszekerheid van stuurdata naar centrale informatiesystemen op het juiste niveau komt.

Wateroverlastopgave

Dit investeringsplan bestaat uit twee delen. Het eerste deel van het investeringsplan is bestemd voor de uitvoering van eigen projecten die gericht zijn op de oplossing van de wateroverlastopgave volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water. Het tweede deel van het investeringsplan is bestemd voor bijdragen aan plannen en projecten van derden, met name van de gemeente Rotterdam, die bijdragen aan dit doel.

Watervoorziening

Deze investeringen zijn bestemd voor de uitvoering van maatregelen in het watersysteem ten behoeve van de optimalisatie van de (zoet)watervoorziening. De voor de planperiode 2022-2027 geplande investering van €2,3 miljoen is gebaseerd op een globale kosten inschatting deze periode. Deze maatregelen worden in de aanloop naar de planperiode 2022-2027 verkend en vastgesteld.

Inlaat Leuvehaven-Leuvekolk

Om de effecten van de verdieping van de Nieuwe Waterweg op de zoetwaterinlaat te compenseren heeft het Havenbedrijf Rotterdam (HbR) met het hoogheemraadschap en andere waterschappen overeenkomsten gesloten over de mitigatie of compensatie van deze effecten. Deze samenwerkingsovereenkomst om te komen tot deze compensatie dateert van november 2016. Eind 2018 is een

uitvoeringsovereenkomst ondertekend. Deze overeenkomst beschrijft de financiële afspraken en de zogenaamde 'integrale oplossing Leuvehaven - Leuvekolk'; onder andere bestaande uit het opnieuw in gebruik stellen van een bestaande inlaatleiding en de aanleg van een vistrap.

De eerste uitvoeringswerkzaamheden zijn begin 2019 gestart. De realisatie van de vispassage en verdere inrichting van Leuvekolk zijn voorzien in 2020.

Uitvoering studies en efficiëntieplannen P02 (Duurzame energie productie)

Zie voor de inhoudelijke toelichting programma 3. Het aandeel voor programma 2 bedraagt € 1 miljoen in dit investeringsplan.

Programma 3: Afvalwaterketen

Zuiver water

Wij zorgen voor schoon oppervlaktewater door het afvalwater van huishoudens en bedrijven te transporteren en te zuiveren, zodat het veilig kan worden geloosd in de rivier of op de sloot. We dringen verontreinigde waterstromen naar oppervlaktewater terug en stimuleren het verminderen van ongewenste lozingen op de riolering. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze waterpartners.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2020 en verder

Binnen duurzaamheid speelt de komende jaren met name de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie.

In de nota Duurzaamheid (vastgesteld in 2017) zijn de doelstellingen beschreven voor duurzaamheid. De doelstelling voor energie van het hoogheemraadschap is energieneutraal in 2025. Het hoogheemraadschap ligt momenteel goed op koers. In 2018 was het hoogheemraadschap voor 65% energieneutraal. Om de volgende stappen te maken worden de komende jaren meerdere maatregelen uitgevoerd. Maatregelen gericht op energiebesparing, zoals de vervanging van de beluchting door energiezuinige belenbeluchting op de afvalwaterzuiveringen Kortenoord en Groenedijk. De opwekking van meer duurzame energie uit het proces, zoals bij de toepassing van de innovatieve techniek Themista, waarbij meer biogas bij de vergisting van het slib kan worden gewonnen. En door duurzame energie opwekking op verschillende locaties van het hoogheemraadschap, zoals de plaatsing van zonnepanelen op Kortenoord en Groenedijk.

Het hoogheemraadschap is actief betrokken bij de uitwerking van de Regionale Energie Strategieën voor de regio Midden- Holland en de

Onze ambities

- 3.1 Doelmatige, doeltreffende en robuuste systemen voor afvalwaterverwerking
- 3.2 Samenwerking en innovatie voor een duurzame en klimaatbestendige afvalwaterketen
- 3.3 Schoner water door vermindering van emissies

regio Den Haag – Rotterdam. Hierbij wordt met de provincie, de gemeenten en andere partijen gekeken hoe de regio's op termijn energieneutraal kunnen worden. Dit vraagt op de korte termijn vooral de nodige tijdsinspanning.

De digitalisering is binnen programma 3 vooral zichtbaar in de procesautomatisering en de hier aan gekoppelde informatiesystemen voor procesvoering en onderhoud. Digitalisering geeft vele nieuwe mogelijkheden om de procesvoering en het onderhoud te optimaliseren. Omdat de informatiesystemen op de zuiveringen goed op orde zijn zal het slim gebruik van data naar verwachting de komende jaren een behoorlijke vlucht nemen. Bijvoorbeeld voor het beter ontwateren van het slib en het beter sturen van het zuiveringsproces.

Financiën 2020-2023

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Afvalwaterketen					Bedragen x € 1.00
	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Meerjarenperspectief 2020-2023	34.873	35.064	35.378	35.849	35.432
Begroting 2019	34.873	34.554	34.792	34.908	
Verschil	0	510	586	941	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

Meerjarig stijgen de kosten ten opzichte van programmabegroting 2019 met gemiddeld € 680.000.

De jaarlijkse stijging wordt veroorzaakt door een gemiddelde stijging van € 280.000 van de beïnvloedbare kosten en een stijging van € 400.000 van de niet beïnvloedbare kosten.

De niet beïnvloedbare kosten stijgen met name door formatieverhoging en hogere doorbelaste indirecte kosten. Anderzijds dalen de niet beïnvloedbare kosten als gevolg van een gewijzigde berekeningsmethodiek van de rente. Ook de afschrijvingslasten dalen ten opzichte van de programmabegroting 2019.

Grensoverschrijdend afvalwater

De kosten voor grensoverschrijdend afvalwater nemen gemiddeld met € 310.000 toe. Dit vanwege een stijging van de zuiveringstarieven van de buurwaterschappen en een verwachte stijging van aantal vervuilingseenheden.

Personeelslasten

Jaarlijks stijgen de doorberekende personeelslasten met gemiddeld € 400.000 als gevolg van formatieverhoging, hogere doorberekende overheadkosten en door een verschuiving van projecturen naar exploitatie uren met als gevolg minder geactiveerde opbrengsten. Door de toenemende complexiteit van werkzaamheden op het gebied van beheer en onderhoud is een hoger kennisniveau gewenst. Hiervoor zal de mogelijkheid gegeven worden aan huidige medewerkers door te groeien naar een functie met complexe taken

en om goede kandidaten aan te trekken. Om de duurzaamheidsdoelstellingen te halen is extra capaciteit nodig.

Geplande investeringen:

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Bijdrageregelingen	190	90	100			
Bijdragen aan gemeenten	4.960	580	1.880			2.500
Renovatie awzi's	15.330	5.285	2.325	3.800	3.920	
Renovatie transportstelsels	1.600		100			1.500
Uitv. studies en efficiëntiepl	3.000	875	875	750	500	
Totaal programma 3	25.080	6.830	5.280	4.550	4.420	4.000

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Bijdrageregelingen

Op dit moment zijn geen algemene bijdrageregelingen meer van kracht. Wel wordt in specifieke situaties bekeken of bepaalde maatregelen in de riolering een bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van de efficiëntie van het transport en zuiveren van het afvalwater. Hiervoor wordt per situatie vastgesteld of en welke bijdrage verleend wordt.

Bijdragen aan gemeenten

Bijdragen voor de renovatie van rioolgemalen in het beheer van de gemeenten. Het betreft hier gemalen en persleidingen in de gemeenten Zoetermeer, Capelle aan den IJssel en Rotterdam. In 2021 staat een bijdrage aan gemeente Capelle a/d IJssel gepland voor de renovatie van riooleindgemalen en persleiding Oostgaarde.

Renovatie awzi's

Gelet op de leeftijd van de zuiveringsinstallaties is in de meerjarenbegroting investeringen rekening gehouden met vervangingsinvesteringen zoals inspectie en renovatie van vergisting installatie op Kralingseveer.

Renovatie transportstelsels

In 2021 staat de renovatie van Kortenoord gepland.

Uitvoering studies en efficiëntieplannen

Deze investeringen zijn in de meerjarenbegroting opgenomen voor het uitvoeren van de aanpassingen voortvloeiend uit de energie-efficiëntie plannen. Hiervoor is de meerjarenafpraak energie-efficiency verbreed van zuiveringsbeheer naar het totale waterschap en wordt ook het energie-efficiënt plan (EEP) opgesteld. In dit plan zijn diverse maatregelen opgenomen waarmee de benodigde reductie van het energieverbruik minimaal 2% per jaar behaald kan worden.

Programma 4: wegen

Veilig wegennetwerk

Schieland en de Krimpenerwaard draagt bij aan een betrouwbaar verkeersnetwerk in het landelijk gebied van de Krimpenerwaard. Het accent ligt op de thema's verkeersveiligheid en doelmatig onderhoud van de rijbaan. Ons streven de wegentaak over te dragen aan de gemeenten, blijft onverminderd. Door intensief samen te werken met partners beogen we lagere maatschappelijke kosten. De organisatie is zich bewust van de belangen van de omgeving.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2020 en verder

De intentie is om het beheer en onderhoud van het wegennet komende jaren nog meer af te stemmen op de daadwerkelijke toestand van de wegconstructie en minder volgens een vast onderhoudspatroon. Om dit te bereiken wordt in 2019 het onderhoudsbeheersysteem verder operationeel door het aanvullen van essentiële gegevens. Na verwerking en interpretatie van deze data kan meerjarenonderhoudsplanung worden geoptimaliseerd. Uitgangspunt hierbij is dat de onderhouds- en reconstructieplanung binnen het huidige meerjarenperspectief van budgetten en investeringsplannen zal vallen.

Wegbruggen

In het programma voor vervanging van de wegbruggen wordt komende jaren gewerkt aan een verdere versnelling, zodat praktisch alle bruggen uit de zestiger jaren vervangen zijn.

Wegentaak

Met betrekking tot de overdracht van de wegentaak naar de gemeenten wordt toegewerkt naar een eerste stap in de besluitvorming. De overdracht blijkt een langdurig proces te zijn,

Onze ambities

- 4.1 Doelmatig uitvoeren van wegbeheer gericht op de berijdbaarheid van wegen
- 4.2 Bijdragen aan een betrouwbaar en veilig wegennetwerk
- 4.3 Wegbeheer afstemmen op de omgeving en de gebruiksfuncties

waarbij slechts kleine stapjes gezet kunnen worden. Naast de bestuurlijke inzet, wordt ingezet op ambtelijke samenwerking. Hiervoor is extra inzet vanuit de organisatie nodig.

Wegenverordening

Het wordt steeds duidelijker wat er nodig is om te voldoen aan de eisen die invoering van de omgevingswet stelt. Dit jaar worden keuzes gemaakt, wanneer en op welke wijze het hoogheemraadschap hier aan wil voldoen. Hoe de wegenverordening wordt geïntegreerd in de waterschapsverordening is hierbij een belangrijk vraagstuk. Verwacht wordt dat er extra inspanning moet worden geleverd. Het tempo waarmee de overdracht van de wegentaak vorm krijgt en de mogelijkheid om samen te werken met de gemeente is hierop mede van invloed.

Financiën 2020-2023

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Wegen					
	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Meerjarenperspectief 2020-2023	3.880	3.930	4.062	4.154	4.328
Begroting 2019	3.880	3.990	4.086	4.074	
Verschil	0	-60	-24	79	

Bedragen x € 1.00

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

Ten opzichte van de Programmabegroting 2019 nemen de kosten in 2020 af met € 60.000. Dit wordt voor € 130.000 veroorzaakt door het niet meer toerekenen van de bespaarde rentelasten en een afname van de rentekosten. De afschrijvingskosten nemen in 2020 toe met € 65.000 dit loopt op tot € 95.000 in 2022. Dit wordt veroorzaakt door het intensiveringsprogramma voor wegbruggen.

Geplande investeringen

Investering	Bedragen x € 1.000					
	Totaal	Te voteren investeringsbedragen				
		2020	2021	2022	2023	na 2023
Aanpak black en grey spots	100		100			
Materieel HHSK	770	90	240	440		
Reconstructie polderwegen	8.700	2.800	1.800	1.950	2.150	
Vervanging wegbruggen	2.585	810	355	1.420		
Totaal programma 4	12.155	3.700	2.495	3.810	2.150	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

De investeringen in programma 4: wegen, zijn ten behoeve van de reconstructies polderwegen en de vervanging van wegbruggen in de Krimpenerwaard.

Investeringsbedragen licht aangepast. Kleine verschuivingen in jaarschijven.

Programma 5: Omgeving en organisatie

Omgevingsbewustzijn

Op basis van vier pijlers wordt aan de slag gegaan met de doelstelling uit het waterbeheerplan om de omgeving een centrale rol te geven in ons werk, te weten: 1) verdergaande transparantie en digitaal gemak voor de burger; 2) burgers sneller en intensiever betrekken bij ons werk 3) initiatieven van burgers mede realiseren door burgers goed te faciliteren. 4) intensievere communicatie in de vorm van een continue dialoog met de buitenwereld.

Bijstellingen en ontwikkelingen 2020 en verder

Juridisering van de samenleving

De juridisering van de samenleving is al vele jaren aan een opmars bezig. Echter sinds 2017 is sprake van een trendbreuk en nemen op alle rechtsgebieden het aantal rechtszaken af. In de publiekrechtelijk zin (vergunningverlening, ontheffingen en dergelijke) zien we ook steeds meer burgers hun rechtszaken intrekken omdat er via mediation zaken worden opgelost. Hierdoor wordt het aantal bezwaarschriften kleiner. In privaatrechtelijke zin (bouwrecht, schadeclaims, inkoop en aanbesteding) zien we echter dat bij het hoogheemraadschap sprake is van een trendbreuk. Hier is het aantal zaken groeiend. Nu al enkele jaren een stijging is waar te nemen, is de verwachting dat dit ook de aankomende jaren het geval zal zijn.

Transparantie en digitalisering gaan hand in hand

De maatschappelijke roep om transparantie over wat de overheid doet en besluit heeft een stevige juridische bodem gekregen. Zo komen de wetten Open Overheid (voorheen WOB), en de

Voor programma 5 zijn geen ambities geformuleerd in

WBP 2016-2021

Omgevingswet eraan. Dit betekent dat de organisatie op structurele wijze besluiten, trajecten en in formatie zal moeten publiceren. Zowel beleidsinhoudelijk, als ICT- technisch heeft dit gevolgen. Vaker dan nu zullen technische portalen gemaakt moeten worden waar beleidsstukken compleet, betrouwbaar en actueel via de website gepubliceerd worden. Maar ook informatie over ons werk en data zullen steeds vaker (via vaste formats en wettelijke randvoorwaarden) gepubliceerd moeten worden. Dit vergt een inspanning op gebied van ICT, maar ook informatiemanagement, websitedesign, beleidsmakers en informatiebeveiliging.

Harmonisatie van data

Nationale en Europese wetgeving vragen van het hoogheemraadschap data zo veel als mogelijk openbaar te maken voor burgers en bedrijven. Dit betekent dat wat voorheen interne data leek, hierdoor openbare data kan worden. Dit gegeven stelt hoge eisen aan de mate van actualiteit, betrouwbaarheid en compleetheid van data. Om hier grip op te krijgen moet intern een 'centrale data laag' opgezet worden die ook centraal beheerd wordt en centraal ontsloten kan worden aan externe platformen. Hierdoor kan het hoogheemraadschap in de nabije toekomst voldoen aan wettelijke eisen om gegevens te harmoniseren en openbaar te maken.

Belangrijke randvoorwaarden hiervoor zijn het borgen van interne processen en het oprichten van de juiste infrastructuur voor het toegankelijk maken van deze data.

Naleving wet- en regelgeving

In 2018 is de nieuwe beleidsnota Naleving 2018 – 2022 bestuurlijk vastgesteld. Deze nota geeft de kaders voor het toezicht op en de handhaving van de naleving van de regels van ons waterschap. De uitwerking van dit beleid vindt jaarlijks plaats in het uitvoeringsplan Toezicht en Handhaving. De komende jaren zal het hoogheemraadschap – naast de reguliere controles – meer inzetten op bewustwording van onze ingelanden. Zo organiseren wij binnen het project “De emissieloze kas” samen met ketenpartners informatiebijeenkomsten voor de glastuinbouw, om ondernemers te stimuleren tot duurzame gedragsverandering. Ons toezicht baseren wij in toenemende mate op risicoanalyses, ondersteund door informatie over naleving. Jaarlijks evalueren wij het uitvoeringsplan, en zo nodig vindt bijstelling plaats van de prioritering van de inzet van mensen en middelen.

Communicatie 3.0

De trend op communicatiegebied is een doelgroep gerichte en meer op maat gemaakt communicatielij. Waar de social media technieken al behoorlijk dagelijkse kost is worden, is het een nieuwe uitdaging om maatwerk te leveren richting doelgroepen die qua achtergrond, leefstijl en opleiding van elkaar verschillen

Financiën 2020-2023

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Omgeving en organisatie					
	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Meerjarenperspectief 2020-2023	12.478	14.384	14.307	14.320	14.370
Begroting 2019	12.478	12.821	13.017	13.090	
Vershil	0	1.563	1.290	1.230	

Bedragen x € 1.00

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

Ten opzichte van de Programmabegroting 2019 nemen de kosten in 2020 toe met circa € 1,6 miljoen. Voornamelijk veroorzaakt doordat we zijn gestopt met het berekenen en toerekenen van bespaarde rente. Binnen programma 5 stond circa € 1 miljoen aan bespaarde renteopbrengst begroot per jaar. Dit komt te vervallen. Binnen programma 5 stijgen de doorberekende personeelslasten met € 372.000 (door inleenbudget, verschuiving uren tussen programma's en minder begrote uren op investeringen), stijgen de indirecte kosten met € 140.000 en dalen de kapitaallasten (rentelasten en afschrijvingen) met € 150.000. De out of pocket kosten stijgen met circa € 150.000.

Onderstaand worden per onderwerp de belangrijkste mutaties toegelicht.

A16 Rotterdam

In de periode 2019 – 2024 wordt in opdracht van Rijkswaterstaat de A16 Rotterdam aangelegd, de verbindingsweg tussen de rijkswegen A13 en A16. Het hoogheemraadschap is hierbij betrokken als verlener van de benodigde watervergunningen en het toezicht daarop tijdens en na de uitvoering. Ook zullen wijzigingen in het watersysteem plaatsvinden en zal het hoogheemraadschap de beheerder worden van een aantal nieuw aangelegde kunstwerken en watergangen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden die hieruit voortvloeien is tijdelijk inleenbudget benodigd (tot en met 2024), ter hoogte van € 70.000 per jaar. In 2019 worden extra legesopbrengsten verwacht die als dekking dienen van deze kosten.

Eigendommenbeheer

De jaarlijks begrote opbrengst verkoop eigendommen wordt bijgesteld. Van € 200.000 naar € 100.000 per jaar.

Jaarlijkse kosten RBG

Het budget van de jaarlijkse kosten RBG is verhoogd conform de begroting van de RBG. De RBG houdt rekening met hogere inflatie en een hogere loonontwikkeling dan eerder voorzien. In 2020 zorgt dat voor een hogere bijdrage van circa € 30.000 ten opzichte van de vorige begroting en meerjarig loopt dit verder op naar circa € 90.000 per jaar.

Externe communicatiekosten

We verwachten hogere externe communicatiekosten doordat het externe communicatiewerk opnieuw moet worden aanbesteed. De verwachting is dat de kosten circa € 25.000 hoger gaan uitvallen.

te laten voteren in de programmabegroting 2020, of dit jaarlijks middels een verzamelkrediet te laten voteren.

Geplande investeringen

bedragen x € 1.000

Investering	Totaal	Te voteren investeringsbedragen				
		2020	2021	2022	2023	na 2023
Verkiezingen	770	770				
Totaal programma 5	770	770				

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting investeringen

Verkiezingen

Dit investeringsplan betreft de bijdrage ter compensatie van de extra kosten die gemeenten moeten maken voor de waterschapsverkiezingen. Ook de kosten voor de eigen verkiezingscampagne zijn opgenomen in dit investeringsplan. Omdat we voor de verkiezingen 2023 vanaf 2020 via een jaarlijkse bijdrage aan het Rijk vooruit gaan betalen is het krediet al nodig in 2020. Voorgesteld wordt om dit als verzamelkrediet

Ondersteunende producten

De kosten van de ondersteunende producten verdelen we over de primaire producten. Ze vormen de indirecte kosten voor de programma's.

Bijstellingen en Ontwikkelingen 2020-2023

Inkoop en aanbesteding

De processen van inkoop en aanbesteding gaan een grotere bijdragen leveren aan de duurzame doelstellingen van het hoogheemraadschap op het gebied van energie, klimaat en grondstoffen. Streven is om steeds meer circulair aan te besteden binnen de Grond- Weg- en Waterbouwsector.

Accountant

Om efficiency voordelen te behalen en problemen in de afstemming tussen de gezamenlijke financiële administratie en de deelnemende partijen te voorkomen worden in 2019 door de Hoogheemraadschappen Delfland, Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard de mogelijkheden verkend om de accountantsdiensten gezamenlijk aan te besteden en te gunnen. In het proces zal worden afgestemd met de betrokken besturen.

Subsidies

Waarbij de verantwoordingsplicht zich voor inkoop uitstrekt tot de nog strengere beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) is het voor subsidies noodzakelijk om een subsidieregister op te stellen en up to date te houden (vereiste van de accountant). Daarnaast is de vraag uit de organisatie om ondersteuning bij de diverse subsidieprojecten groeiend. Dit vanwege

de veelal ingewikkelde en per project verschillende subsidieregels waaraan we moeten voldoen.

Catering

Sinds dat de catering in 2019 in eigen beheer is van het hoogheemraadschap kan er meer stuur gegeven worden op duurzaamheid. Vanaf april 2019 is overgestapt op biologische verantwoorde producten.

Verder wordt ingezet om het plastic afval flink te reduceren. Het afschaffen van de mono verpakkingen is een van de maatregelen. Sinds april deelt het hoogheemraadschap samen met Rijnland een coördinator catering. Vooralsnog doen we dit op wijze van proef tot het einde van het jaar. Deze coördinator is verantwoordelijk voor de dagdagelijkse aansturing, de recepten, de inkoop en duurzaamheid. Het streven is om in de loop van 2019 de samenwerking met Rijnland te verstevigen.

Informatiebeveiliging

In 2019 is de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Dit is een normenkader waaraan alle overheden moeten voldoen op het gebied van informatiebeveiliging. De BIO is meer resultaatgericht in vergelijking met zijn voorganger de BIWA. Informatiebeveiliging staat hoog in het vaandel van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Hoogheemraadschap Rijnland en het hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, werken intensief samen op dit gebied. Zo worden alle systemen geclassificeerd op Beschikbaarheid, Integriteit, Veiligheid en Privacy. Op de systemen die geclassificeerde worden als "hoog" zal een

objectgericht risicoanalyse worden uitgevoerd om juiste beheersmaatregelen te kunnen treffen. Een uitgebreide communicatietraject moet bijdragen aan een versterkt bewustzijn omtrent informatiebeveiliging.

Financiën 2020 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Ondersteunende producten	Bedragen x € 1.00				
	Jaarschijf 2019	Jaarschijf 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Meerjarenperspectief 2020-2023	17.615	17.625	17.006	16.602	16.479
Begroting 2019	17.615	17.082	16.578	16.222	
Vershil	0	543	428	380	16.479

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting

De kosten van de ondersteunende producten nemen in 2020 ten opzichte van de programmabegroting 2019 met € 543.000 toe. De out of pocket budgetten stijgen met circa € 405.000, de doorberekende personele lasten stijgen met € 232.000 en de kapitaallasten dalen met € 95.000. De doorberekende personele lasten stijgen deels door verhoging van personeelsformatie en deels doordat minder uren op projecten zijn begroot. Onderstaand worden per onderwerp de belangrijkste mutaties toegelicht.

Het Waterschapshuis

Onze begroting is aangepast op de meerjarenbegroting van het Waterschapshuis. Het budget is structureel verhoogd met circa € 200.000.

Omgevingswet

Afgelopen 2 jaar is het beschikbare exploitatiebudget niet volledig uitgenut (circa € 100.000), mede door uitstel van de wet. In 2020 is hierdoor meer incidenteel budget nodig (€ 110.000). Ook in 2021 is nog aanvullend incidenteel budget benodigd (€ 70.000). Dit is noodzakelijk door onder andere de uitstel van de inwerkingtreding en de daaruit volgende piek van werkzaamheden die zowel dit jaar als in 2020 wordt verwacht. In 2021 worden nog uitgaven verwacht als nazorg en doorontwikkeling van de nieuwe cultuuraspecten in de organisatie. Deels kunnen de extra incidentele kosten worden gedekt door budget dat in 2022 en 2023 geraamd staat te verlagen (€ 80.000 in totaal).

Waterpeil dieptemetingen

Voor de uitbesteding van waterpeil dieptemetingen is structureel jaarlijks budget nodig. De waterdieptemetingen vormen de input voor de Waterdieptekaart. Ons beleid schrijft voor om per 3 jaar de gegevens te updaten maar het budget dat hier voor nodig is zit nog niet structureel in onze begroting. Het benodigde structurele extra budget bedraagt € 50.000 per jaar.

Rijksbijdrage Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT)

In dit MJP houden we rekening met een verhoogde bijdrage van circa € 30.000 per jaar, oplopend tot circa € 55.000 vanaf 2022.

Geplande investeringen

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Huisvesting	300	100	100	100		
Materieel GIS	40	40				
Totaal ondersteunende producten	340	140	100	100		

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Toelichting

Huisvesting

Dit betreft vervangingen van onderdelen van het Gemeenlandshuis die niet in de renovatie van het hoofdkantoor zijn opgenomen.

4. Meerjarenraming 2020 t/m 2023

In dit hoofdstuk bespreken we de financiële uitwerking van de meerjarenraming: investeringen, exploitatiekosten en de schuldenpositie. Daarnaast geven we, per heffing, een prognose weer van de tariefontwikkeling betreffende deze periode, inclusief een specificatie van de verschillende opbrengsten.

De volgende paragrafen komen aan de orde:

[4.1 Financiële uitwerking tot en met 2022](#)

[4.2 Begroting in meerjarenperspectief](#)

[4.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken](#)

4.1. Financiële ontwikkelingen tot en met 2023

Bedragen x € 1.000					
Begrotingstekort	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	€ 4.279	€ 2.758	€ 1.457	€ 1.166	
Meerjaren prognose 2020-2023	€ 4.279	€ 5.290	€ 3.389	€ 3.521	€ 2.510
Verschil	€ -	€ -2.532	€ -1.932	€ -2.355	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Bovenstaande tabel geeft de verschillen in het begrotingstekort ten opzichte van de programmabegroting 2019 weer voor de jaren 2020 tot en met 2022. Over de periode 2020 t/m 2022 loopt het begrotingstekort op met circa € 6,8 miljoen. Jaarschijf 2023 is nieuw toegevoegd aan de meerjarenraming en laat een tekort zien van € 2,5 miljoen.

Bedragen x € 1.000					
Belastingopbrengsten	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	€ 88.856	€ 89.892	€ 90.798	€ 91.724	€ -
Meerjaren prognose 2020-2023	€ 88.856	€ 89.743	€ 90.650	€ 91.575	€ 92.521
Verschil	€ -	€ -149	€ -148	€ -149	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

De verwachte belastingopbrengsten in de planperiode zijn minimaal gewijzigd ten opzichte van de programmabegroting 2019. Abusievelijk was het oninbaar percentage bij zuiveren niet goed doorgerekend waardoor het bedrag oninbaar te laag was berekend.

Bedragen x € 1.000					
Kosten	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019	€ 93.263	€ 92.782	€ 92.395	€ 93.032	€ -
Meerjaren prognose 2020-2023	€ 93.263	€ 95.167	€ 94.178	€ 95.238	€ 95.182
Verschil	€ -	€ -2.385	€ -1.783	€ -2.206	

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

Het financieel meerjarenperspectief laat zien dat de totale netto kosten in de planperiode stijgen met circa € 6,4 miljoen. Ondanks de stijgingen ten opzichte van de programmabegroting 2019, laten de kosten meerjarig een stabiele trend zien. Na 2020 dalen de totale kosten met circa € 1.000.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de begrote HWBP bijdrage in 2020 significant hoger is dan in de jaren daarna en doordat in 2020 een incidenteel budget begroot staat van € 500.000 voor informatiebeheer.

Hieronder geven we per hoofdkostensoort (personeel, goederen en diensten derden, bijdragen aan, kapitaallasten en overige baten) een toelichting. De kosten stijgen in de planperiode structureel door mutaties in het personeelsbestand en doordat rekening wordt gehouden met een iets hogere loonontwikkeling (totale stijging van circa € 3,2 miljoen in 2020 t/m 2022 ten opzichte van de programmabegroting 2019). Dit is een gevolg van de geschetste ontwikkelingen in dit meerjarenperspectief.

De overige goederen en diensten van derden en de bijdragen aan derden stijgen ten opzichte van de programmabegroting 2019 in zijn totaliteit met € 2,7 miljoen (jaren 2020 tot en met 2022). De

belangrijkste mutaties zijn toegelicht in het hoofdstuk meerjarenraming per programma.

De meerjarige liquiditeitsprognose toont een stijgende trend van de rentekosten ten opzichte van de programmabegroting 2019, voornamelijk doordat het de verwachting is dat we jaarlijkse meer externe financiering moeten aantrekken. De rente stijgt meerjarig met circa € 550.000 in totaal (jaren 2020 tot en met 2022).

De afschrijvingskosten dalen licht ten opzichte van de programmabegroting 2019 met € 165.000 in de jaren 2020 tot en met 2022.

Aan de batenkant dalen de financiële baten naar € 0 doordat we geen bespaarde rente meer begroten. De opbrengst interne verrekeningen daalt tevens in 2020 ten opzichte van de programmabegroting doordat de projecturen naar beneden zijn bijgesteld.

4.2. Begroting in meerjarenperspectief

In de onderstaande tabel wordt de meerjarenbegroting naar programma's, onderverdeeld in beleidsproducten getoond:

Bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022	2023
Waterveiligheid					
Eigen plannen	472	385	290	290	291
Plannen van derden	210	211	210	210	212
Beheersinstrumenten waterkeringen	2.192	2.246	2.004	1.974	2.013
Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.057	11.702	10.988	11.212	11.002
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	251	261	259	259	259
Totaal waterveiligheid	14.182	14.805	13.752	13.945	13.778

Watersysteem					
Eigen plannen	3.443	3.978	3.725	4.072	4.057
Plannen van derden	191	185	183	184	184
Beheersinstrumenten watersystemen	1.801	1.726	1.743	1.758	1.721
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	5.296	5.326	5.206	5.139	5.411
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	5.426	4.979	4.964	4.950	4.940
Beheren hoeveelheid water	9.172	9.084	9.114	9.162	9.262
Calamiteitenbestrijding watersystemen	259	217	217	179	180
Monitoring watersystemen	1.403	1.359	1.354	1.479	1.476
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	859	129	173	47	43
Totaal Watersysteem	27.850	26.984	26.679	26.970	27.274

Afvalwaterketen					
Eigen plannen	550	705	704	701	705
Plannen van derden	11	38	37	37	38
Getransporteerd afvalwater	3.530	3.662	3.660	3.792	3.948
Gezuiverd afvalwater	12.454	12.403	12.438	12.724	12.007
Verwerkt slib	5.332	5.152	5.318	5.289	5.279
Afvalwaterbehandeling door derden	12.423	12.850	12.957	13.085	13.256
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	456	189	199	157	134
Aanpak diffuse emissies derden	115	65	65	65	65
Totaal Afvalwaterketen	34.873	35.064	35.378	35.849	35.432

Wegen					
Eigen plannen	26	26	26	26	93
Plannen van derden	7	7	7	7	7
Beheersinstrumenten wegen	58	56	56	56	62
Aanleg en onderhoud wegen	3.427	3.500	3.635	3.775	3.874
Wegenverkeersregeling en-verkeersveiligheid	363	341	338	290	293
Totaal Wegen	3.880	3.930	4.062	4.154	4.328

Omgeving en organisatie					
Eigen plannen	843	800	796	794	797
Plannen van derden	0	0	0	0	0
Beheer keurkwartet en VTH-beleid	520	616	618	617	557
Vergunningen en meldingen	1.849	1.793	1.784	1.784	1.736
Adviezen vergunningen	560	640	382	382	382
Toezicht	2.455	2.604	2.588	2.577	2.578
Handhaving	106	71	71	71	71
Belastingheffing	3.039	3.149	3.302	3.390	3.486
Invordering	546	566	594	610	628
Bestuur	2.146	2.545	2.545	2.535	2.569
Externe communicatie	1.342	1.599	1.627	1.562	1.566
Algemeen	-927	0	0	0	0
Totaal Omgeving en organisatie	12.478	14.384	14.307	14.320	14.370

Totale kosten	93.263	95.167	94.178	95.238	95.182
----------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Dekkingsmiddelen					
Belastingopbrengsten: Systeemheffing	46.526	47.457	48.406	49.374	50.361
Belastingopbrengsten: Zuiveringsheffing	38.004	38.004	38.004	38.004	38.004
Belastingopbrengsten: Wegenbeheer	4.326	4.283	4.240	4.198	4.156
Totale dekking	88.856	89.743	90.650	91.575	92.521

Bestemmingsreserve					
Onttrekking Watersysteemheffing	123	128	135	142	151
Onttrekking Zuiveringsheffing	5	5	5	0	0
Totale dekking	128	133	140	142	151

Resultaat voor bestemming (tekort)	4.279	5.290	3.389	3.521	2.510
Resultaat voor bestemming (overschot)					

Tariefegalisatiereserve					
Onttrekking tariefegalisatiereserve	4.279	5.290	3.389	3.521	2.510
Totale dekking	4.279	5.290	3.389	3.521	2.510

Resultaat na bestemming	0	0	0	0	0
-------------------------	---	---	---	---	---

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

4.3. Meerjarenperspectief van de waterschapstaken

Toelichting op het meerjarenperspectief

Eén van de financiële uitgangspunten is erop gericht om aan het eind van de periode van de meerjarenraming een kostendekkend tarief te bereiken en de tariefegalisatiereserves te hebben afgebouwd tot nihil. In het kader van duurzaam financieel beheer schuiven we lasten niet door naar de toekomst, maar nemen die nu. Om de lasten op korte termijn niet te laten stijgen, voeren we een aantal jaren beleid op het realiseren van besparingen en dekken we de resterende tijdelijke tekorten met het beschikbare overschot in de tariefegalisatiereserves. Hierdoor nemen de tariefegalisatiereserves af.

Watersysteemheffing

Op het moment zijn er nog geen nieuwe ramingen voor de inkomsten uit belastingen, hierdoor blijven de inzichten conform de Programmabegroting 2019.

De tariefegalisatiereserve van deze heffing bedraagt na aftrek van het verwacht negatief exploitatieresultaat over 2019 circa € 4,6 miljoen. De begrotingstekorten voor de watersysteemheffing kunnen daarom de komende jaren worden gedekt uit de tariefegalisatiereserve. Het stijgingspercentage kan conform Voorjaarsnota 2018 meerjarig worden gehandhaafd op 2%. Het stijgingspercentage 2019 is eenmalig

verhoogd naar 3% (in de programmabegroting 2019). De tariefegalisatiereserve komt eind 2023 uit op € 620.000 negatief. Het ligt echter in de verwachting dat het jaarresultaat 2019 positiever uitkomt dan begroot, door niet begrote incidentele meevallers (onder andere legesopbrengsten A16).

Zuiveringsheffing

Het meerjarenperspectief laat zien dat de tariefegalisatiereserve bij de huidige ramingen tot en met 2023 afbouwt. De baten en lasten lopen tot en met 2023 steeds verder uit elkaar. De tariefegalisatiereserve komt eind 2023 uit op € 3,6 miljoen positief.

Wegenheffing

Het stijgingspercentage voor de wegenheffing is in 2018 verlaagd (conform programmabegroting 2018) van 0% naar -2% en vanaf 2019 verlaagd van 0% naar -1%. Deze percentages blijven gehandhaafd en in 2023 wordt ook gerekend met -1%.

De begrotingstekorten voor de wegenheffing vanaf 2020 kunnen worden gedekt uit de tariefegalisatiereserve. Het meerjarenperspectief laat zien dat aan het eind van 2023 de tariefegalisatiereserve uitkomt op € 2,92 miljoen positief.

Meerjarenperspectief watersysteemheffing

Totaaloverzicht watersysteemheffing

MJP 2020 t / m 2023

	bedragen x € 1.000				
	2019	2020	2021	2022	2023
<u>Kosten vs opbrengsten</u>					
Totale kosten	50.412	51.202	49.728	50.179	50.290
Totale belastingopbrengst	46.526	47.457	48.406	49.374	50.361
Resultaat voor bestemming	3.886-	3.746-	1.323-	805-	71
Bestemmingsreserve	123-	128-	135-	142-	151-

<u>Tariefegalisatiereserve</u>					
Stand per 1 januari	8.388	4.625	1.008	180-	843-
Toevoeging resultaat	-	-	-	-	71
Onttrekking resultaat	3.886	3.746	1.323	805	-
Mutatie bestemmingsreserve	123	128	135	142	151
Stand per 31 december	4.625	1.008	180-	843-	621-

Specificatie van de belastingopbrengsten:

<u>Omslagtarief Ingezetenen</u>					
Belastingopbrengst x € 1.000	24.659	25.152	25.655	26.168	26.692
Tarieven	€ 101,85	€ 103,89	€ 105,97	€ 108,09	€ 110,25
Deze tarieven zijn gebaseerd op 242.100 geïnde woonruimten.					

Omslagtarief Gebouwd					
Belastingopbrengst x € 1.000	19.769	20.164	20.568	20.979	21.399
Tarieven	0,0252 %	0,0257 %	0,0262 %	0,0268 %	0,0273 %
<i>Deze tarieven zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 77.886.000.000</i>					

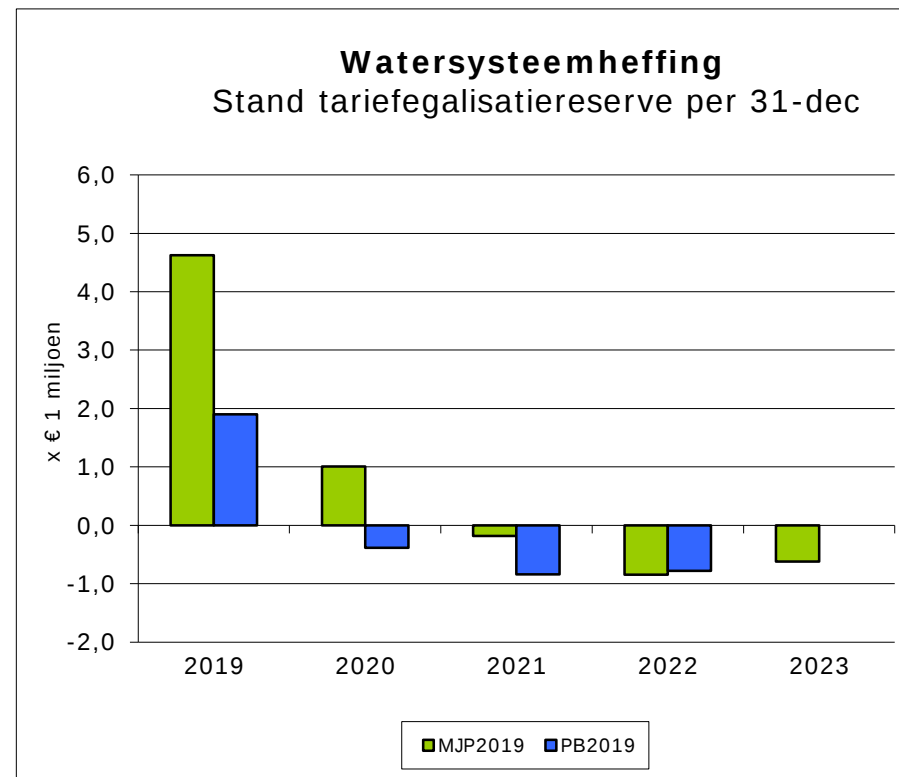
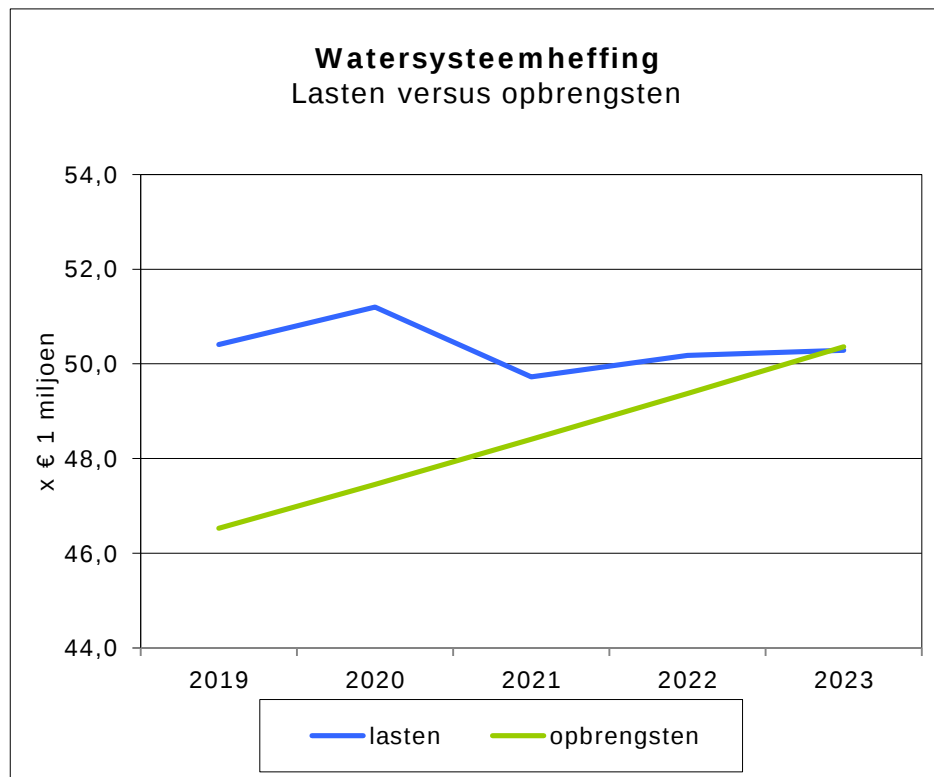
Omslagtarief Ongebouwd					
Belastingopbrengst x € 1.000	2.089	2.131	2.173	2.217	2.261
Tarieven	€ 87,40	€ 89,15	€ 90,94	€ 92,76	€ 94,61
Tarieven verharde openbare weg (+100 %)	€ 174,80	€ 178,31	€ 181,88	€ 185,51	€ 189,22
<i>Deze tarieven zijn gebaseerd op 20.900 hectaren ongebouwd waarvan 2.900 hectaren verharde openbare weg.</i>					

Natuurterreinen					
Belastingopbrengst x € 1.000	9	9	10	10	10
	9	9	10	10	10
<i>Belastingopbrengst (eenheden x tarief)</i>	9	9	10	10	10
Kostprijs ingezetene	3,48	3,53	3,43	3,46	275,73
Geïndexeerde belastingopbrengsten	3,21	3,27	3,34	3,41	3,47
Tarieven	€ 3,21	€ 3,27	€ 3,34	€ 3,41	€ 3,47
<i>Deze tarieven zijn gebaseerd op 3.100 hectaren natuurterrein.</i>					

Wijzigingspercentages					
Totale kosten	-0,1%	1,6%	-2,9%	0,9%	0,2%
Belastingopbrengsten	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%

De bodemreserve watersysteemheffing bedraagt € 2,5 mln.

Meerjarenperspectief zuiveringsheffing

Totaaloverzicht zuiveringsheffing

MJP 2020 t / m 2023

	bedragen x € 1.000				
	2019	2020	2021	2022	2023
<u>Kosten vs opbrengsten</u>					
Totale kosten	38.559	39.476	39.841	40.354	40.005
Totale belastingopbrengsten	38.004	38.004	38.004	38.004	38.004
Resultaat voor bestemming	555-	1.473-	1.837-	2.351-	2.001-
Bestemmingsreserve	5-	5-	5-	-	-

<u>Tariefegalisatiereserve</u>					
Stand per 1 januari	11.791	11.240	9.772	7.939	5.589
Toevoeging resultaat	-	-	-	-	-
Onttrekking resultaat	555	1.473	1.837	2.351	2.001
Mutatie bestemmingsreserve	5	5	5	-	-
Stand per 31 december	11.240	9.772	7.939	5.589	3.588

<u>Belastingeenheden</u>					
Aantal opgelegde vervuilingseenheden	776.500	776.500	776.500	776.500	776.500
Kwijtschelding en oninbaar	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Aantal vervuilingseenheden	767.500	767.500	767.500	767.500	767.500

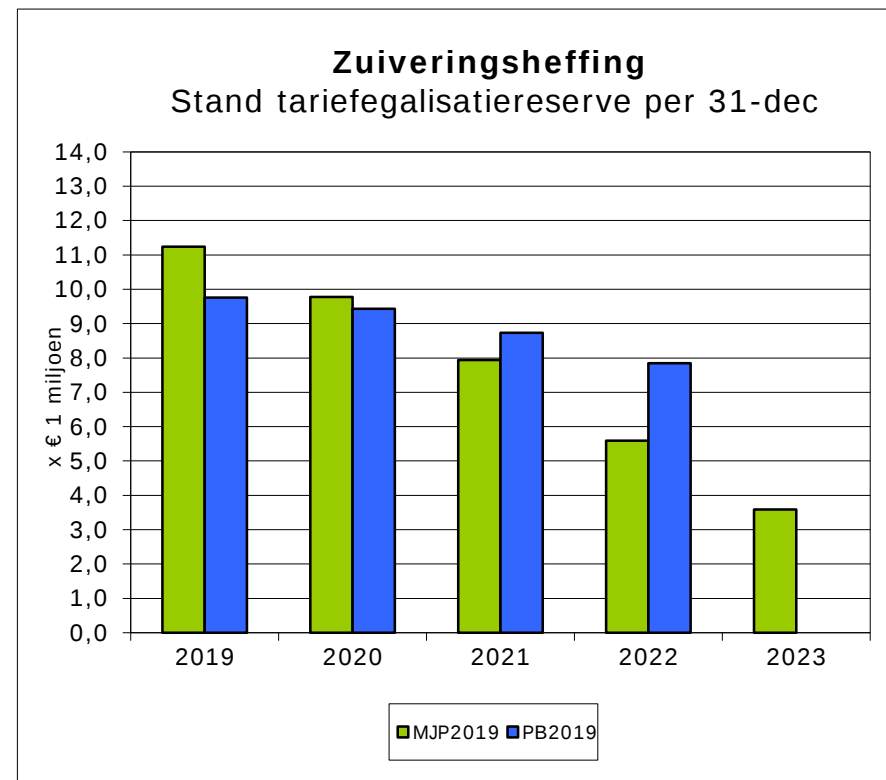
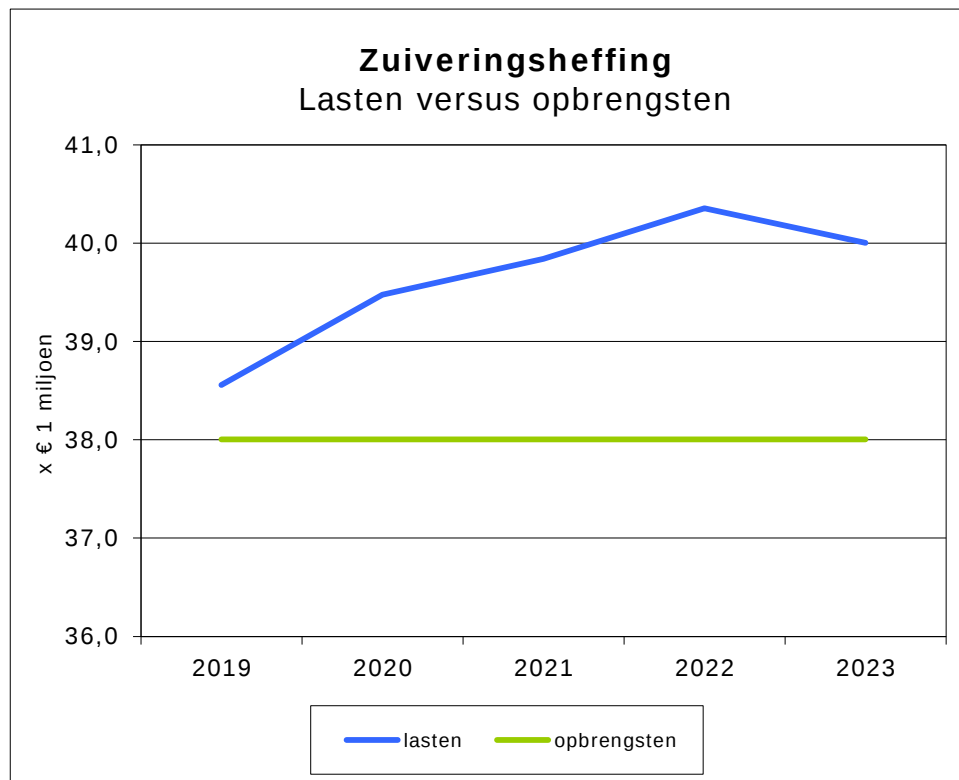
Kostprijs versus tarief										
Kostprijs per v.e.		50,24		51,44		51,91		52,58		52,12
	Tarieven	€ 49,52	€	49,52	€	49,52	€	49,52	€	49,52

Mutaties in procenten:

<u>Wijzigingspercentages</u>					
Totale kosten	- 1,9%	2,4%	0,9%	1,3%	- 0,9%
Belastingopbrengsten	- 2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Tarief zuiveringsheffing	- 4,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

De bodemreserve zuiveringsheffing bedraagt € 2,0 miljoen

Meerjarenperspectief wegenheffing

Totaaloverzicht wegenheffing MJP 2020 t / m 2023

	bedragen x € 1.000				
	2019	2020	2021	2022	2023
<u>Kosten vs opbrengsten</u>					
Totale kosten	4.292	4.488	4.609	4.705	4.887
Totale belastingopbrengst	4.326	4.283	4.240	4.198	4.156
Begroot exploitatieresultaat	34	205-	369-	507-	731-

<u>Tariefegalisatiereserve</u>					
Stand per 1 januari	4.559	4.728	4.523	4.154	3.647
Toevoeging resultaat	34	-	-	-	-
Onttrekking resultaat	-	205	369	507	731
Stand per 31 december	4.728	4.523	4.154	3.647	2.916

Specificatie van de belastingopbrengsten:

<u>Omslagtarief Ingezetenen</u>					
Belastingopbrengst x € 1.000	1.384	1.371	1.357	1.343	1.330
Tarieven	€ 43,54	€ 43,10	€ 42,67	€ 42,24	€ 41,82

Deze tarieven zijn gebaseerd op 31.300 woonruimten.

Omslagtarief Gebouwd

Belastingopbrengst x € 1.000	2.525	2.500	2.475	2.450	2.426
------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Tarieven	0,0251 %	0,0249 %	0,0246 %	0,0244 %	0,0241 %
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

Deze tarieven zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 8.955.000.000.

Omslagtarief Ongebouwd

Belastingopbrengst x € 1.000	348	344	341	338	334
------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Tarieven	€ 34,39	€ 34,04	€ 33,70	€ 33,37	€ 33,03
-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Deze tarieven zijn gebaseerd op 12.000 hectaren ongebouwd.

Natuurterreinen

Belastingopbrengst x € 1.000	68,8	68,1	67,4	66,7	66,1
------------------------------	------	------	------	------	------

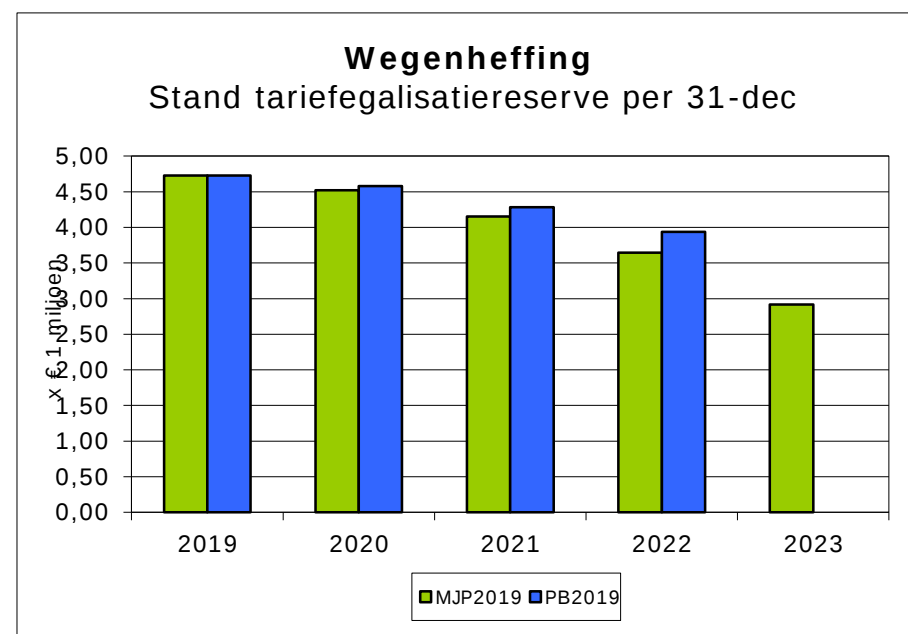
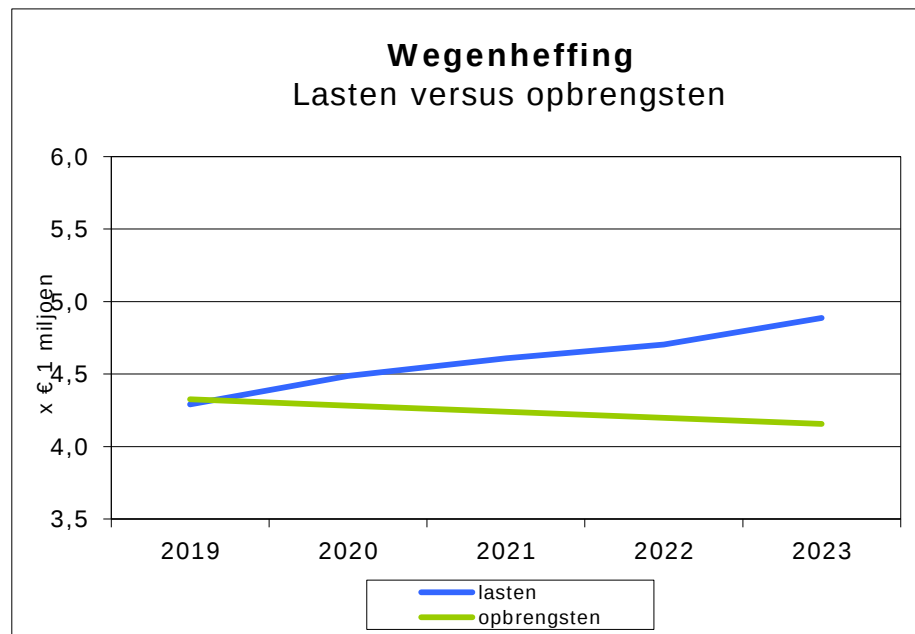
Tarieven	€ 34,39	€ 34,05	€ 33,71	€ 33,37	€ 33,04
-----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Mutaties in procenten:**Wijzigingspercentages**

Totale kosten	0,0%	4,6%	2,7%	2,1%	3,9%
Belastingopbrengsten	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%

De bodemreserve wegenbeheer bedraagt € 0,5 miljoen

5. Overige financiële aspecten

In dit hoofdstuk komen de volgende paragrafen aan de orde:

[5.1 Financiering](#)

[5.2 Risico's](#)

[5.3 Kengetallen](#)

[5.4 EMU-saldo](#)

5.1. Financiering

Financieel economische ontwikkelingen

Het groeitempo van de Nederlandse economie lijkt sinds 2019 te temperen. De hoge groei van de afgelopen jaren is voorbij. Vorig jaar verwachtte het CPB een hoge groeitempo van de economie met in 2019 een groei van 2,5%. Dit is inmiddels bijgesteld naar een standaard groeitempo van 1,5% in zowel 2019 als 2020. Dit wordt veroorzaakt internationale onzekerheden zoals de Chinese economie, het handelsbeleid VS en de Brexit. De onzekerheden in de wereld economie hebben nu hun weerslag in de nationale economie. De Nederlandse economie zal het vooral van de binnenlandse groei moeten hebben.

Arbeidsmarkt en werkloosheid

De arbeidsmarkt blijft krap, maar de werkloosheidsdaling is nu voorbij. De werkgelegenheid blijft stijgen, maar in een minder hoog tempo dan voorheen. In 2020 is de verwachting dat de werkloosheid 4,0% (in % van de beroepsbevolking) zal zijn.

De overheidsbestedingen zullen minder hard groeien dan gepland. Vanwege de krappe arbeidsmarkt kunnen diverse intensiveringen met name bij infrastructuur niet worden gerealiseerd. Hierdoor en door hoge belastinginkomsten houdt de overheid een begrotingsoverschot van 0,8% van het bbp in 2020.

Rente

Tot voor kort was het beleid van de Europese Centrale bank (ECB) gericht op het laag houden van de rente. De ECB had dit beleid verruimd na de financiële crisis om de economie een steuntje in de rug te geven. Inmiddels richt de ECB zich op afbouw van deze stimuleringsregeling. Dit zou betekenen dat de rentes verhoogd zouden worden. Recentelijk heeft de ECB aangegeven de rentes niet te zullen verhogen in 2019, of langer indien nodig. De ECB handhaaft de rente op 0%.

De centrale bank van VS heeft de eerdere gecommuniceerde renteverhoging uitgesteld. Zowel de Amerikaanse als Europese rentes zijn laag. De beleidsrente in de Verenigde Staten is boven de 2,25% en in de Eurozone is deze negatief.

Omslagrente

Het aantrekken van financiering voor investeringsprojecten gebeurt niet per project maar integraal. Bij deze integrale wijze van financieren worden rentekosten voor het financieren van de investeringen, toegerekend aan de beheerproducten van de programma's. Deze toerekening gebeurt door middel van de renteomslag. Het renteomslag percentage wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. Het rente omslagpercentage in 2020 bedraagt 1,64%.

Inflatie

De inflatie in 2020 wordt ingeschat op 1,4% (ruim onder de ECB doelstelling van 2%). De inflatie in 2019 (2,3%) ten opzichte van 2018 (1,6%) is tijdelijk hoger door oplopende loonkosten. Dit geeft een tijdelijke opwaartse effect op de lonen dat met een vertraging door

zal werken in 2020. Verder handhaven we het meerjarig inflatiepercentage (CPB raming) voor goederen en diensten op 1,4%. Het inflatiepercentage wordt slechts als referentiegetal in de (meerjaren)begroting opgenomen. De kostenramingen worden door de budgethouders jaarlijks bijgesteld. Eventuele kostenfluctuaties worden daarin meegenomen en kunnen per sector verschillen (zowel hoger als lager zijn dan het gemiddelde inflatiepercentage).

5.2. Risicomanagement

Het beheersen van risico's is een belangrijke activiteit van het hoogheemraadschap en verdient nadrukkelijk de aandacht van het bestuur en de ambtelijke organisatie. De organisatie brengt periodiek de strategische, politiek/ bestuurlijke risico's in kaart alsook de operationele bedrijfsvoeringsrisico's. Op basis van deze inventarisatie worden beheersmaatregelen bepaald en uitgevoerd. De maatregelen zijn bedoeld om het ontstaan van verstoringen te beperken of om de veroorzaakte schade zoveel mogelijk te beperken. Tevens kan worden besloten sommige kleinere risico's bewust te accepteren.

In de risicoparagraaf van dit meerjarenperspectief zijn de strategische en operationele risico's uit de Programmabegroting 2019 opgenomen en waar nodig geactualiseerd.

Strategische risico's 2019-2022

De strategische risico's voor het hoogheemraadschap hebben betrekking op de ambities en het behalen van de geformuleerde doelstellingen door bestuur en organisatie. De strategische risico's raken dus het bestuur en hebben betrekking op de missie en visie van de organisatie. Daarom is het van groot belang om voortdurend op deze onderwerpen te anticiperen. De waarschijnlijkheid van optreden en de impact van deze risico's zijn echter doorgaans niet goed in te schatten en lastig te managen. Daarom zijn deze risico's niet

gekwantificeerd in de risico paragraaf en worden deze ook niet meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Risico 1	Programma Klimaat en Ruimte
Risico 2	Personeel
Risico 3	Implementatie Omgevingswet
Risico 4	Duurzaam financieel beleid
Risico 5	Beschikbaarheid van ICT/ informatievoorziening
Risico 6	Waterschapsbelasting

Risico 1: Programma Klimaat en Ruimte

Het programma Klimaat en Ruimte geeft invulling aan de afspraken uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Daarnaast wordt vanuit het programma input geleverd bij de ontwikkeling van omgevingsvisies door de gemeenten binnen het gebied en door de provincie. Voor een toekomstbestendig gebied is het belangrijk dat 'water' in het omgevingsbeleid een goede plaats krijgt en dat kansen worden benut. Het extreme weer van 2018 onderstreept het belang hiervan. In een begin 2018 uitgevoerde verkenning is geconstateerd dat klimaatadaptatie en de inbreng bij de planvorming van andere instanties een grotere inzet vragen van het hoogheemraadschap. Hiervoor zijn met de vaststelling van de Voorjaarsnota 2018 extra middelen beschikbaar gekomen. Het programma Klimaat en Ruimte wordt de komende tijd stapsgewijs verder ontwikkeld. Daarbij wordt ook bepaald of de beschikbare kennis, menskracht, instrumenten en informatie aansluiten bij de ambities en ontwikkelingen rond klimaatadaptatie. Dat hangt mede af van de inzet en ontwikkelingen bij de andere partijen in het gebied en van de kansen die zich

voordoen om gezamenlijk effectieve adaptatiestrategieën te ontwikkelen.

Risico 2: Personeel

Personeel met de juiste kennis, kunde en ervaring is van groot belang voor het uitvoeren van de kerntaken en het inspelen op de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, inclusief de uitvoering van projecten. Echter, de arbeidsmarkt is gespannen en - vanuit het perspectief van de werkgever - verslechtert deze naar verwachting verder. Het binnenhalen en binnenhouden van de juiste mensen vraagt steeds grotere inspanning van de werkgever.

Het is onzeker of er voldoende en geschikte technische medewerkers, toezichthouders, handhavers, juristen, vergunningverleners en ICT'ers zullen zijn. Tevens is het onzeker of het hoogheemraadschap kan beschikken over de juiste (ingehuurde) mensen voor projectleiding taken (IPM-rollen). In combinatie met een hoge werkdruk bij de vakafdelingen leidt dit mogelijk tot problemen met de benodigde vakinhoudelijke bemensing van de projectteams.

De kans wordt groot geacht dat onvoldoende beschikbaarheid van geschikt personeel zich op afzienbare termijn zal voordoen. Als het risico zich voordoet, kan dit het behalen van de WBP-ambities en doelen negatief beïnvloeden en kunnen projecten vertraging oplopen. Naast het aanhouden van projectkredieten heeft dit mogelijk gevolgen voor de prestaties en het imago van het waterschap.

Risico 3: Implementatie Omgevingswet

Alle betrokkenen bij de omgevingswet in Nederland, en dus ook bij het hoogheemraadschap, gaan in 2019 een volgende fase in: die van actieve uitvoering. De behoefte van ons én onze ketenpartners om samen te werken op onderdelen en kennis te delen, knelt met de beschikbare tijd van de medewerkers: het zijn diezelfde medewerkers

die ook intern de verbinding moeten maken én werken aan het opleveren van eigen deelproducten. Dit vraagt een continue afweging en sturing binnen het programma. Ook de doorlooptijden van de initiatieven lopen niet altijd gelijk met onze eigen doorlooptijden, waardoor dit risico groter wordt. De consequentie is geen tijdige oplevering van producten zoals de waterschapsverordening, omgevingsvisies en omgevingsplannen. Dit risico is bekend, hierop wordt gestuurd en daarmee voorlopig onder controle.

Risico 4: Duurzaam financieel beleid

Het op de langere termijn acceptabel en beheersbaar houden van de kosten en daarmee ook de belastingtarieven blijft een uitdaging. De opgaven nemen toe door de klimatologische en fysieke verandering van de omgeving. Tevens worden bij de maatschappelijke partners hogere verwachtingen geconstateerd ten aanzien van bijdragen en prestaties. Bovendien heeft het hoogheemraadschap kostbare en risicovolle dijkversterkingen voor de boeg, waarvoor een groter deel van de kosten en risico's zelf gedragen moet worden. Daarbij moet rekening worden gehouden met mogelijk forse stijging van kosten in de komende jaren door toenemende tekorten aan grondstoffen, materiaal en personeel. Ook drijft de economische groei en toename van opdrachten in de bouwsector de prijzen op. Anderzijds is er sprake van politieke en maatschappelijke druk om de tarieven laag te houden.

Daarnaast wordt de financiële ruimte voor deze investeringen ingeperkt door het toezicht en eventuele sancties vanuit het EMU-beleid van het Rijk. Vanuit het hoogheemraadschap worden deze ontwikkelingen actief gevolgd en krijgt de toekomstige financiële dekking de nodige aandacht. Verder wordt rekening gehouden met mogelijke ontwikkelingen op de financiële markten die tot verhoging

van de rente en daarmee samenhangende kapitaalslasten kunnen leiden.

Risico 5: Beschikbaarheid van ICT/ informatievoorziening

Adequate informatiebeveiliging, functionele en gedigitaliseerde processen en correcte en beschikbare basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering. Daarnaast hebben ontwikkelingen als het invoeren van de omgevingswet en de bestuurlijke ambities met betrekking tot digitalisering een grote ICT-component. Aangezien de ontwikkelingen in dit vakgebied zeer snel gaan en diep ingrijpen op de primaire en ondersteunende processen van het hoogheemraadschap, maakt het toegenomen belang en niveau van beveiliging en de toenemende afhankelijkheid van ICT de organisatie op dit aspect kwetsbaar. Daarnaast vraagt de aansturing door het hoogheemraadschap van de in 2017 gestarte samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland en de toetreding tot de samenwerking door het Hoogheemraadschap van Delfland per 2019 inzake het financiële systeem PROSA met betrekking tot de ICT voorzieningen en het gezamenlijk sturen op risico's, kosten en resultaat de komende jaren nog de nodige aandacht.

Verschillende factoren kunnen mogelijk een kostenopdrijvend effect hebben, waarvan de omvang lastig te voorspellen is: bijvoorbeeld de benodigde inspanningen met betrekking tot de beveiliging, het tempo waarin de omgeving digitale eisen stelt, de beschikbaarheid van voldoende voorzieningen en voldoende geschikt en gespecialiseerd personeel.

Samengevat worden onze processen meer en meer afhankelijk van goed functionerende ICT-voorzieningen. We zien nog grote veranderingen aankomen die dit effect versterken (digitale transformatie). Deze ontwikkelingen introduceren de volgende risico's voor het Hoogheemraadschap:

- Uitval van ICT bedreigt de uitvoering van de primaire taken
- Cybersecurity-incidenten (gericht of ongericht) veroorzaken ICT-uitval
- Kosten voor noodzakelijke informatiebeveiligingsmaatregelen vallen hoger uit dan we nu denken
- Investeringskosten voor de digitale transformatie zijn hoger dan het huidige ICT-investeringskader
- Schaarste aan benodigde ICT-mensen en –middelen leidt tot hogere kosten en suboptimale oplossingen

Risico 6: Waterschapsbelasting

De waardeontwikkeling van voornamelijk woningen in het kader van de Wet WOZ geven een sterk stijgende lijn te zien. Daarnaast worden gemeenten geconfronteerd met geschillen over de taxatie van bedrijfsgebouwen waardoor de aanlevering van de WOZ-waarden soms enkel jaren laten worden aangeleverd. Hierdoor is het mogelijk dat bij de watersysteemheffing afwijkingen en door inhaaleffecten een forse deels incidentele meeropbrengst ontstaat.

De wet- en regelgeving omtrent incassomaatregelen worden met ingang van 2019 aangepast. Dit geldt ook voor decentrale overheden. Diverse dwanginvorderingsmaatregelen kunnen niet of nog maar beperkt worden ingezet door de RBG (en overigens alle incasseerders). Deze aanpassing kan van invloed zijn op de belasting- en invorderingsopbrengsten vanaf 2019. Afhankelijk van de nog te bepalen wijzigingen in het incassobeleid kunnen ook de uitvoeringskosten wijzigen. De hiervoor genoemde ontwikkeling en wijziging in de regelgeving zijn momenteel (nog) niet te materialiseren.

NB: Met het vaststellen van de jaarrekening 2018 van het hoogheemraadschap wordt een bestemmingsreserve gevormd voor dit risico.

Operationele risico's 2019-2022

In onderstaande tabel zijn per programma de operationele risico's opgenomen en geactualiseerd. Waar mogelijk is een inschatting gemaakt van de maximale financiële impact mocht het risico zich voordoen. De bedragen worden meegenomen in het bepalen van het weerstandsvermogen.

Bedragen x € 1.000

Programma	Operationele risico's per programma	Kans	Impact	Impact PB19
1 Waterveiligheid	Fluctuatie bijdrage HWBP	Groot	n/a	n/a
2 Watersysteem	Exoten	Klein	100	100
2 Watersysteem	Preventief onderhoud kunstwerken	Middel	250	250
2 Watersysteem	Consequenties onderhoudsconcepten	Groot	2.000	1.100
2 Watersysteem	Onderhoud gemaal Hitland	Middel	100	100
2 Watersysteem	Peilscheidingen type aarden wal	Middel	300	300
2 Watersysteem	Watergebiedsplan Krimpeneraard	nog onbekend	1.000	1.000
2 Watersysteem	Restveengebied Zuidplaspolder	Middel	1.000	1.000
2 Watersysteem	Aflaat Eendragtspolder	Middel	2.000	2.000
2 Watersysteem	Waterbodemonderzoeken bij baggerwerken	Middel	50	
2 Watersysteem	PFAS	Middel	50	
2 Watersysteem	USAR	Nog onbekend	200	
3 Afvalwater	Bijdrage aan renovaties	Middel	500	500
3 Afvalwater	Grensoverschrijdend afvalwater	Groot	2.000	1.425
3 Afvalwater	Slibontwatering	Groot	300	300
3 Afvalwater	Afvalstoffenheffing	Middel	950	500
4 Wegen	Verwijderen teerhoudend asfalt	Middel	300	300
5 Omgeving en organisatie	Fysieke beveiliging	Groot	300	300
5 Omgeving en organisatie	MijnOverheid en generieke digitale infrastructuur	Middel	100	100
5 Omgeving en organisatie	Informatieveiligheid	Groot	n/a	n/a
5 Omgeving en organisatie	Juridische kwaliteitszorg	Middel	100	100
5 Omgeving en organisatie	Schending van de AVG	Middel	250	250
5 Omgeving en organisatie	Loonontwikkeling	Middel	Nog onbekend	
		TOTAAL	€ 11.850	€ 9.875*

"totaal tabel PB 19 = 9.625. Tekst PB 19 (publieksversie) 9.875. + 250 risico onzekerheid pomp gemaal verdoold.

5.3. Kengetallen en financiële houdbaarheid

Aspect	Kengetal	Gemiddeld	2019	2020	2021	2022	2023
Taakuitoefening	Netto investeringsuitgaven		20,3	23,4	21,1	20,6	19,5
	Netto schuldratio		87,1%	89,7%	91,2%	92,8%	93,9%
	EMU-saldo		-10,5	-14,3	-9,8	-8,6	-6,5
Financiële positie	Netto-schuldquote		2,2	2,4	2,4	2,5	2,5
	Saldo baten/lasten voor bestemming		-4,4	-5,4	-3,5	-3,7	-2,7
	Kapitaallasten als % totale kosten		19%	18%	18%	19%	19%
	Eigenvermogen		31,9	26,4	22,9	19,2	16,6
Belastingen	Lastendruk	0,4%	-2,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
	Watersysteemtaak	2,2%	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
	Zuiveringstaak	-0,8%	-4,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Wegentaak	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%	-1,0%

Toelichting

In dit meerjarenperspectief is een selectie van kengetallen opgenomen die een samenhangend geheel vormen en inzicht biedt voor de aspecten taakuitoefening, schuldpositie en belastingen.

- De kengetallen voor de taakuitoefening hebben betrekking op de investeringsuitgaven.
- De kengetallen voor financiële positie geven inzicht op de schuldpositie, het eigen vermogen, de mate waarin de begroting sluit en de wendbaarheid van de begroting.

- De kengetallen een financieel gezond beeld zien met houdbare schuldenlasten. Doordat de tariefegalisatiereserves (eigen vermogen) worden afgebouwd en doordat we in de toekomst rekening houden met hogere lasten (inflatie, loonontwikkeling, hogere rentelasten en een hoger investeringsvolume) zal de schuldpositie (netto-schuldratio) toenemen. De netto schuldratio toont welk percentage van de bezittingen gefinancierd wordt met vreemd vermogen. De netto-schuldquote, welke de verhouding toont tussen de netto schuld en de totale belastingopbrengsten, loopt ook op maar blijft de hele planperiode en verder binnen de gestelde norm van 2,8.

De EMU- referentiewaarde voor het hoogheemraadschap is € 14,1 miljoen. In 2020 zal deze referentiewaarde nipt worden overschreden. Mede door een piek in de verwachte bruto investeringsuitgaven en een fors negatief geraamd exploitatie

resultaat voor bestemming. In de overige jaren blijft het hoogheemraadschap ruimschoots binnen de referentiewaarde.

De kapitaallasten als percentage van de totale exploitatiekosten laten meerjarig een stabiel beeld zien (onder de 20%). Een richtlijn is dat dit percentage niet boven de 25% moet uitkomen om financieel wendbaar te blijven.

De gemiddelde lastendruk ligt in de planperiode van het MJP op circa 1% gemiddeld per jaar. Dit betekent dat de totale begrote belastingopbrengsten jaarlijks 1% stijgen ten opzichte van het jaar daarvoor. Doordat het jaarlijkse stijgingspercentage relatief laag blijft in de planperiode van dit MJP, lopen de baten en lasten bij de zuiveringsheffing en de wegenheffing steeds verder uit elkaar. Het is van belang om de baten en lasten bij de deze taken tijdig in evenwicht te laten komen (op het moment dat deze reserves volledig zijn afgebouwd).

5.4. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

In de onderstaande tabel wordt de wettelijk voorgeschreven ontwikkeling van het EMU-saldo weergegeven. In deze tabel is tevens de individuele indicatieve EMU-referentiewaarde van het hoogheemraadschap voor de periode 2020-2023 opgenomen.

Uit de tabel blijkt dat het hoogheemraadschap het EMU saldo in 2020 overschrijdt met € 255.000. In de jaren 2021 en verder blijft het hoogheemraadschap ruimschoots binnen de referentiewaarde.

		bedragen X € 1000		bedragen X € 1000
EMU-Saldo 2020-2023	2020	2021	2022	2023
1 Exploitatiesaldo	-5.423	-3.529	-3.663	-2.661
2 Invloed investeringen				
-/- bruto-investeringsuitgaven	37.458	35.014	42.192	46.156
+ investeringssubsidies	14.049	13.772	21.613	26.674
+ verkoop materiële en immateriële activa				
+ afschrijvingen	14.570	15.000	15.775	15.683
3 Invloed voorzieningen				
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	61	61	61	61
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie				
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	154	154	152	144
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen				
4 Deelnemingen en aandelen				
-/- boekwinst	0	0	0	
+ boekwinst	0	0	0	
Totaal EMU-saldo	-14.355	-9.864	-8.558	-6.543
EMU referentiewaarde HHSK	-14.100	-14.300	-14.500	-14.500

6. Investerings

Hier wordt een totaaloverzicht opgenomen van het investeringsprogramma waarvoor we nog kredieten beschikbaar stellen. De onderwerpen daarvan zijn al vermeld in het hoofdstuk 'Programmabegroting'. Het overzicht hier is uitgebreid met uitgavenpatronen.

Bedragen x € 1.000

Programma 1

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Dijkverst H'Ijssel prj4 Capelle-Zuidplas	18.141		18.141			
Dijkverst H'Ijssel prj4 Capelle-Zuidplas subsidie	-16.130		-16.130			
Dijkversterking KIJK	186.860			186.860		
Dijkversterking KIJK subsidie	-168.174			-168.174		
HWBP	20.697		2.011	18.686		
Reconstructie primaire wk	3.200	800	800	800	800	
Reconstructie regionale wk	6.650	1.655	1.665	1.665	1.665	
Totaal programma 1	30.547	2.455	4.476	21.151	2.465	

Meerjarenprognose uitgaven						
Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023	
18.141		478	478			17.185
-16.130		-425	-425			-15.280
205.830	9.000	10.000	23.830	30.000		133.000
-183.012	-8.002	-8.891	-21.188	-26.674		-118.256
24.829	998	1.162	2.695	3.326		16.649
3.210	800	800	800	800		10
6.674	1.655	1.665	1.665	1.665		24
34.712	3.453	3.627	5.160	5.791		16.682

Programma 2

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Kwaliteit - Uitvoer Kaderrichtlijn water 2022-2027	3.000			400	400	2.200
Kwaliteit - Waterkwaliteitsmaatregelen overig water	1.400	300	300		200	600
Materieel HHSK	225	100		75		50
Peilbeheer	3.350	400	450	500	500	1.500
Renovatie vervanging kunstwerken WS	7.400	1.000	1.000	1.100	1.100	3.200
Verbetering Kunstwerken watersystemen						
Wateroverlastopgave	21.708	3.708	3.000	3.250	3.250	8.500
Watervoorziening	2.300			500	500	1.300
Project - Inlaat Leuvehaven-Leuvekolk	250	250				
Project - Uitvoering studies en efficiëntieplannen (Du)	1.000	250	250	250	250	
Totaal programma 2	40.633	6.008	5.000	6.075	6.200	17.350

Meerjarenprognose uitgaven						
Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023	
3.000			200	400		2.400
1.400		100	200	300		800
995	90	340	270	245		50
3.650	300	400	700	500		1.750
8.142	792	1.150	1.000	1.000		4.200
22.008	708	2.500	3.425	3.025		12.350
2.300			100	300		1.900
250	250					
1.225	100	250	258	243		375
42.970	2.240	4.740	6.153	6.013		23.825

Programma 3

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Bijdragereregelingen	190	90	100			
Bijdragen aan gemeenten	4.960	580	1.880			2.500
Renovatie awzi's	15.330	5.285	2.325	3.800	3.920	
Renovatie transportstelsels	1.600		100			1.500
Uitv. studies en efficiëntiepl	3.000	875	875	750	500	
Totaal programma 3	25.080	6.830	5.280	4.550	4.420	4.000

Meerjarenprognose uitgaven						
Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023	
190		90	100			
5.225	845	1.880				2.500
16.630	1.963	4.158	3.990	3.600		2.920
1.600		100				1.500
3.800	425	875	1.550	450		500
27.445	3.233	7.103	5.640	4.050		7.420

Programma 4

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Aanpak black en grey spots	100		100			
Materieel HHSK	770	90	240	440		
Reconstructie polderwegen	8.700	2.800	1.800	1.950	2.150	
Vervanging wegbruggen	2.585	810	355	1.420		
Totaal programma 4	12.155	3.700	2.495	3.810	2.150	

Meerjarenprognose uitgaven						
Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023	
100		100				
995	90	340	270	245		50
10.325	1.500	2.075	2.350	2.250		2.150
2.585	510	555	535	675		310
14.005	2.100	3.070	3.155	3.170		2.510

Programma 5

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Verkiezingen	770	770				
Totaal programma 5	770	770				

Meerjarenprognose uitgaven						
Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023	
770	150	150	170	300		
770	150	150	170	300		

Ondersteunende producten

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023
Huisvesting	300	100	100	100		
Materieel GIS	40	40				
Totaal ondersteunende producten	340	140	100	100		

Meerjarenprognose uitgaven						
Totaal	2020	2021	2022	2023	na 2023	
300	100	100	100			
40	40					
340	140	100	100			

TOTAAL HHSK	90.839	19.903	17.351	17.000	15.235	21.350
--------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

120.242	11.315	18.789	20.377	19.323	50.437
----------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

7. Kosten en opbrengstensoorten

Bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	PB2019 Jaarschijf 2020	MJP2019 Jaarschijf 2020	Verschillen 2020
	Lasten			
2.1	Rente en Afschrijvingen	19.697	18.624	-1.073
	- Rente	5.010	4.054	-956
	- Afschrijvingen	14.687	14.570	-117
2.2.	Personeelslasten	29.926	30.871	946
	- Loonkosten	29.070	30.036	966
	- Pensioenen en wachtgeld	155	154	-1
	- Overige Personele Lasten	700	681	-19
2.3	Goederen en diensten van derden	45.210	46.279	1.069
2.4	Bijdragen aan derden	8.412	8.445	33
2.5	Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	86	61	-25
	Totaal lasten	103.331	104.280	949
	Baten			
3.1	Financiële Baten	1.043	0	-1.043
3.2	Personeelsbaten	0	0	0
3.3	Goederen en diensten aan derden	2.957	2.857	-100
3.4	Bijdragen van derden	1.255	1.288	32
3.5	Waterschapsbelastingen	89.743	89.743	0
3.6	Interne verrekeningen	5.293	4.968	-325
	Totaal Baten	100.440	98.856	-1.435
	Geraamd exploitatieresultaat	-2.891	-5.423	-2.384

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

